

ROMANOS

Pablo, Roma macārã Cristore ca t̃uo ññjeerãre owa cojogu, ména Romar̃re waatig̃ra c̃jare owa cojopi. “Biig̃ra Ẽspãar̃ waagu, ỹ ãa amet̃a waarucu,” c̃ ca ãirije niip̃ra, “Too c̃are ỹ waarucu” c̃ ca ãi t̃goeñaricar̃re.

Ate queti Pablo c̃ ca owariquea, Galacia macārãre c̃ ca owa cojorique mena maquẽra nii. Cristore ca t̃uo ññjeerã, “O biri wãme ca tii niipe nii Cristore ca t̃uo ññjeerã mani ca niijata,” paio c̃ ca ãi wede owarique nii. C̃ ca owa cojorucure birora “To biro ca biig̃ra m̃jare ỹ owa cojo,” ãi wede yapano, añu doti cojo, ñucã “Añu majuropecã” c̃ ca ãi juu buerije mena, to biri “Atere ãima ãig̃ra m̃jare ỹ owa cojo,” c̃ ca ãirije mena, owa j̃omi (1.1-17).

To biro ãi yapano, (1.16-17) “Añurije Queti ate maquẽ nii,” ãi wedecã cojo, ñucã c̃ ca wede majio owa cojopere wede majio cojog̃ra: “Judíos, judíos ca niitirã, to biri bojoca niipetirãr̃ra, ñañaro c̃ja ca biiboriquere amet̃a majima,” ãi wede majiomi. Ñucã “ Jesucristore mani ca t̃uo ññjeerije j̃ori mena wado mani ca ñañarijere manire amet̃enemi Ëm̃areco Pac̃,” ãi wede Añurije Queti,” ãi wede majio ñña waami (1.17).

“Niipetirãr̃ra, judíos, judíos ca niitirã, ñañarije ca tiirã wado mani niicã, tee tiirã ñañaro ca bii yaiparãra mani niicã, to biri ñañaro mani ca biiboriquere ca amet̃aparã mani nii,” ãi wede majiomi (1.18—3.20). Atere c̃ ca wedejata: “Jesu-

crístore mani ca t̃uo ññj̃eejata, ñañarije mani ca tiiriquere manire amet̃ene majimi; ñañaro mani ca biiboriquere manire amet̃ene majimi; ñucã c̃u mena macãrã mani ca niiro manire tiimi Æm̃areco Pac̃u,” ïi wede majiog̃u ïimi (3.21—4.25).

“To biro Æm̃areco Pac̃u manire c̃u ca tiiro macã, wãma catirique mani c̃uo Jesucristo mena nii eama ïirã,” ïi wedemi. To biro ïicã, doti c̃uurique maquẽre, “O biro biip̃a bojoca menare,” ïi wede yapano, bojoca ñañarije c̃uja ca tii niirijere Æm̃areco Pac̃u c̃u ca amet̃ene bojaro jirop̃ara yua, c̃u ca cati niirije pea Æm̃areco Pac̃u ỹu Añuri Yeri c̃u ca doti niirije peere ca tii ññj̃eerije nii ea, ïi wedemi (caps. 5—8).

Israel yaa pooga macãrã niipetirã jañurip̃ara añurije quetire c̃uja ca t̃uo ññj̃eetiro macã, judío niiri Pablo c̃u ca t̃ugoeña pairiquere wede. Tee tiig̃u Pablo, Æm̃areco Pac̃u c̃u yaa pooga macãrãre junag̃u méé c̃u ca biirijere, niipetirãp̃are c̃u ca ïa maiore birora ñucã jiro c̃uja cãa Jesucristore c̃uja ca t̃uo ññj̃eepere wedemi (caps. 9—11).

Jesucristore ca t̃uo ññj̃eerã c̃uja ca biirique cuti niirije maquẽre wedemi anora. Ameri mairique maquẽre, Æm̃areco Pac̃ure tii ñuc̃u b̃oriquere, uparã c̃uja ca dotirijere t̃uo ññj̃eeriquere, to biri mani jaarã mena añuro niiriquere, wedemi, Jesucristo c̃u ca biirica wãmere t̃ugoeñari (12.1—15.13).

“O biri wãme nii Cristo mena ca niirã, c̃uja ca niiri wãme,” ïi, ameri mairique maquẽre wede majio yapano cojomi. To biri ïicã, queti owa yapano cojog̃u, “C̃ujare añu dotiya,” ïirique mena owa

yapano eami Pablo (15.14—16.27).

Roma macârãre Pablo cû ca queti owa cojorica pûuro

Añu dotirique

¹ Y_u Pablo, Cristo Jesús yeere ca paderi maj_u, cû yee quetire ca wede yujup_u cû niijato ñig_u cû ca j_uoric_u, Æmureco Pac_u yee añurije quetire ca wedep_u cû ca ami dica wooric_u, m_ujare y_u añu doti. ² Mee, cû yeere wede j_ugueri maja menap_ura añurije queti cûja ca owariquer_u, “To biro y_u ti-irucu,” ñi cûcãquĩupi Æmureco Pac_u. ³ Tee añurije queti, mani Wiog_u Jesucristo bojoc_ure biro ca ba_uaric_u cû ca niirije peera, David yaa puna mac_u cû ca niirijere wede. ⁴ Añuri Yeri ca ñañarije manirã cûja ca niiro ca tiig_u mena peera, cû ca doti tu-tuarije mena Æmureco Pac_u Mac_u nii eaupi, ca bii yairicarã watoare cû ca cati tuari tabe mena. ⁵ Jesucristo j_uorira, Æmureco Pac_u cû wãmere cûja ñi n_uc_u b_uojato ñig_u, añurije quetire wede yujuri maj_u niiriquere mani ca b_ua earo jãare tiiw_i, bo-joca poogaari niipetirãp_ura cãre t_uo n_un_ujee, cû ca ñirote biro tii, ca tiirã cûja niijato ñig_u.

⁶ M_uja, Jesucristo yaarã cûja niijato ñig_u Æmureco Pac_u cû ca j_uoricarã cãa, cûja menara m_uja nii. ⁷ M_uja niipetirã Æmureco Pac_u cû ca mairã, cû yaarã cûja niijato ñig_u cû ca j_uoricarã Roma ca niirãre y_u owa cojo. Mani Pac_u Æmureco Pac_u, Wiog_u Jesucristo, cû ca añu majuropeerije, jĩcãri cõro añuro niiriquere, m_ujare cû tiicojojato.

Pablo Romap_u cû ca ña yujug_u waar_ugarique

8 Ca nii j̄ori tabere, Jesucristo j̄orip̄u, m̄ja niipetir̄a yee j̄ori, ȳ Ƴm̄areco Pac̄re, “Añu majuropeec̄a” ȳ ñi, díamac̄u m̄ja ca t̄o n̄c̄u b̄orijere niipetiri taberip̄u mac̄ar̄a c̄ja ca wede bato n̄n̄na waarije ca niiro mac̄a. 9 Ƴm̄areco Pac̄u, ȳ ca cati niirije niipetirōp̄u mena, c̄ Mac̄u yee añurije quetire ȳ ca wede boja niiḡu niimi, to birora m̄jare ȳ ca t̄goeñac̄o niirijere ca majiḡu. 10 M̄ja p̄tor̄u ȳ ca ñaḡu waapere, Ƴm̄areco Pac̄re “M̄ ca boorije to ca nijata, toor̄u ȳ ca waaro ȳre tiya,” ȳ ñi juu buerucu to c̄nac̄a tiira. 11 J̄ic̄a w̄me m̄ja ca yeri t̄goeña bayipere m̄jare wede majior̄gama ñiḡu, b̄aro m̄jare ȳ ñar̄uga. 12 Añuro petira díamac̄u mani ca t̄o n̄c̄u b̄o niirijere ameri wede ɱjea nii, t̄goeña tutua, mani ca ameri tiipere ñima ñiḡu.

13 Ȳ yaar̄a, atere m̄ja ca majiro ȳ boo: Pāu tiiri “ca ñaḡu waape niicu,” ñi pacaḡu, ȳ waa majiti, pānac̄a ȳre bii camotac̄o niirucu. Ape poogaari mac̄ar̄a judíos ca niitir̄a, Jesús're ca t̄o n̄n̄jeer̄a c̄ja ca niiro ȳ ca tiiricarore birora, m̄ja mena mac̄ar̄a Jesucristore c̄ja ca t̄o n̄n̄jeero tiir̄gama ñiḡu, ȳ waar̄gami. 14 “To biri bojoca c̄orena griego ca niir̄a, griego ca niitir̄a c̄are, ȳ ca wedepe d̄jac̄a mena,” ȳ ñi t̄goeña. 15 To biri m̄ja Roma mac̄ar̄a c̄are, b̄aro m̄jare Jesús yee añurije quetire ȳ ca weder̄garije nii.

Añurije queti ca tii tutuarije

16 Añurije queti Ƴm̄areco Pac̄u c̄ ca yeri tutuarije ca niirije, teere ca t̄o n̄n̄jeer̄a niipetir̄are c̄ja ca amet̄aro ca tiirijere* wedeḡu ȳ boboti,

* **1:16** Wedeḡu ȳ boboti.

ca nii j̄ori tabere judíos, ñucã judíos ca niitirã cãa, cãja ca amet̄apere. 17 Tee añurije queti pea, mee t̄m̄p̄ra díamacũ t̄o n̄cũ b̄orique j̄orira ̄m̄reco Pac̄ añurã cã ca tiiriquera, mecũ cãare ñucã díamacũ t̄o n̄cũ b̄orique j̄orira añurã manire cã ca tiirijere wede majio, ̄m̄reco Pac̄ wederique: “Añuḡa, díamacũ cã ca t̄o n̄cũ b̄orije j̄orira catirucumi,” ca ñiire birora.†

̄m̄reco Pac̄ bojoca menare cã ca ajiarije

18 Niipetirã bojoca ñañarã, ñañarije cãja ca tiirije mena, ̄m̄reco Pac̄ yee majiriquere, díamacũ ca niirijere, ca tii camota niirãre, ̄m̄reco tutip̄ niiḡra ñañaro cãjare cã ca tiirije mena cã ca ajiarijere ññomi ̄m̄reco Pac̄. 19 ̄m̄reco Pac̄ yee maquẽ cãja ca majipere añuro majima, cã majuropeera cãjare majioui. 20 ̄m̄reco Pac̄ ca ñaña maniḡ cã ca nii pacaro, cã ca tiiriquerena ñari, cãre majirique nii. Ati yepare cã ca tiirica tabe menap̄ra, ̄m̄reco Pac̄ra cã ca niirijere, cã ca doti tutuarije ca peti n̄cãtirijere, ña majirique nii. To biri ca ñañarã, “Majitima ñirã, to biro jãa biiw̄,” ñi majitima. 21 ̄m̄reco Pac̄re ca majirã nii pacarã, ̄m̄reco Pac̄re birora cãre ñi n̄cũ b̄o, “M̄ añu majuropecã,” cãre ñi, ñitima. Ñitirãra ñañarije pee wado t̄goeña, ñañarije cãja ca t̄goeñarijera ca nait̄arop̄ ca niirãre biro, cãja ca nii yai waaro cãjare tiicã. 22 “Ca majirã jãa nii,” ñi pacarã, ca majitirã jeeñacã yai waama. 23 To biro ca biirã niiri, ̄m̄reco Pac̄ to birora ca caticõa niiḡ cã ca tutuarijere, bojoc̄ yoaro ca catitiḡre biiḡ pee weeri, ñucã ca w̄n̄rã, waib̄n̄rã bapari

† 1:17 Hab 2.4.

dupori ca dupori cutirã, añaa, pinoare biirã cãja ca wee jeeñoricarã peere, tii nũcũ bũo wajoama tee cãare.†

²⁴ Tee juori Umureco Pacu, cãja yeripu ñañarije cãja ca tiiruga tugoeñarije pee, cãjare cũucãupi. To biri cãja majuropeera boborije ameri tiicã yai waaupa. ²⁵ Umureco Pacu yee díamacũ ca niirijere tii nũnjeeericaro unora, ca bii ditorije peere tii nũnjee, Umureco Pacure cãja ca tii nũcũ bũopa tabe unora, cũ ca tii jeeñorique peere tii nũcũ bũo, tii niupa, Umureco Pacu teere ca tii jeeñoricu to birora baja peo nũcũ bũocõa niiricu peere tii nũcũ bũotirãra. To biro to biijato.

²⁶ To birira Umureco Pacu, boborije cãja ca tiirije peere cãja ca tiiro cãjare tiupi. Nomia menapura añuro manũ cuti niirica wãmere tiitirãra, cãja majuropeera, nomia wado ameri manũ cuti, tii wajoa niupa. ²⁷ Umua cãa to birora nomia mena añuro nũmo cuti niirica wãme cõrora tiitirãra, cãja majuropeera, umua wadora ameri tii epe niirucuupa, cãja upuri ca boorore biro aperã mena cãja ca tiiruga ametuarije ca niiro macã. Ca tiiya manirijere cãja ca tiirije juori cãja majuropeera cãja upu menara cãja ca ñañarije wapare ñañaro tamũoupa.

²⁸ Umureco Pacure majirugati, ñañarije wado tugoeña, cãja ca biirije juori, cũ pea cãjare camotaticãupi, ca tiitipe uno peere cãja tii niijato ñigu. ²⁹ To cãnacã wãmera ñañarijere tiicãma: ñañaro cãja ca tugoeñarije, apeye unore cãja ca ña ugorije, aperãre ñañaro cãja ca tiiruga tugoeñarije, ca bojoca jãrã, ca ña tutirique pairã, ca ajia pairã, ca ameri quẽe pairã, ca ñi dito pairã, ca wede pairã, ³⁰ aperãre

† 1:23 Dt 4.16-18.

ñañarije ca ñi wede coterã, Æmureco Pacure ca junarã, “Ñañaro jãa tiibocu” ca ñi bojoca catitirã, ca nii majuropeerãre biro ca tũgoeñarã, ñañarije ca ñi jeeñorique pairã, cãja pacure ca ametene nũcãrã, ³¹ ca tũgoeña bojoca catitirã, cãja ca ñi rore biro ca tiitirã, ca bojoca ña maitirã, ca ña boo pacatirã, niima. ³² Mee Æmureco Pacu, “To biro ca tii nirã, ñañaro biirica taberu ca bii yaiparã niicãrã biima,” cã ca ñi cũuriquere añuro majima. Teere maji pacarã, to birora tiicã nũnua waa, cãja ca tiirijere ña cõori, cãjare biro ca tii nũnũjeerã cãare “Añu majuropecã,” ñima.

2

Æmureco Pacu ca niitore biro cã ca ña bejerije

¹ To biri mu, no ca boogu, aperãre, “To biro biima,” ca ñi ña bejegu, “Cãjare biro yu biiti,” mu ñi majiti. Aperãre, “To biro biima,” ñi ña bejegu mu majuropeera ñañaro mu bii yaicã, cãjare birora ca tiigu niiri. ² Æmureco Pacu, ñañarije ca tiirãre ñañaro cã ca tiijata, díamacũra* cã ca tiirijere mani maji. ³ Mu, aperãre, “To biro biima,” ca ñi ña bejegu, cãjare birora ca tiigu nii pacagu, “Æmureco Pacu ñañaro cã ca tiirijere yu duticãrucu,” ¿mu ñi tũgoeñacãti? ⁴ Æmureco Pacu cã ca añu majuropeerijera mu ca tũgoeña wajoaro ca tiirũgarijere majirũgatima ñigu, Æmureco Pacu, ca añu majuropeegu niiri, ca tũgoeña bayigu niiri, ca boo paca ñagu niiri, añurije ca peti nũcãtirije cã ca tiicojorijere mu juna. ⁵ Ca bii ametene nũcãgu niiri, Æmureco Pacu peere mu

* **2:2** Cã wederique ca ñi rore biro cã ca tiirijere mani maji.

ca t̃uo ññũjeerugatirije j̃uori, ñañoaro tam̃orica r̃m̃, ca niitore biro Ũm̃reco Pac̃u c̃u ca ña bejeri r̃m̃ ca niitore, m̃u majuropeera ñañoaro m̃u ca tam̃opere b̃uaro jañouro m̃u tii bui cuti ññua waa. ⁶ To c̃anac̃ar̃p̃urena, c̃uja ca tiirica w̃ameri ca niitore biro ña c̃oñari, ñañarije ca tiiricar̃ara ñañoaro tii, añurije ca tii niiricar̃are añuro c̃ujare tii, tiirucumi.†

⁷ Ca añu majuropeerije, ñi ñuc̃u b̃uorique, to birora catic̃õa niiriquere, amar̃a, añurijere to birora ca tiic̃õa niiricar̃a peera, to birora catic̃õa niiriquere c̃ujare tiicojorucumi Ũm̃reco Pac̃u.

⁸ C̃uja ca bii amet̃ene ñuc̃arije mena, díamac̃u ca niirijere juna, ñañarije peere tii, ca tiir̃a, Ũm̃reco Pac̃u, ajiarique mena ñañoaro c̃u ca tiirijere tam̃orucuma. ⁹ Niipetir̃a ñañarije ca tiir̃a, ñañoaro tam̃uo, t̃ugoeñarique pai, biirucuma. Ca nii j̃uori tabere judíos, ñuc̃a judíos ca niitir̃a c̃aa, to birora biirucuma. ¹⁰ To ca bii pacaro, niipetir̃a añurije ca tiir̃a peera, ca añu majuropeerije, ñi ñuc̃u b̃uorique, añuro niirique, c̃ujare tiicojorucumi Ũm̃reco Pac̃u; judíos're tiicojo j̃uo, ñuc̃a judíos ca niitir̃a c̃aare to birora tiirucumi. ¹¹ Ũm̃reco Pac̃u menara bojocare c̃u ca ña dica woorije mani.

¹² Niipetir̃a Moisés c̃u ca doti c̃uuriquere majitir̃ara ñañarije ca tiiricar̃a, ñañarije c̃uja ca tiirique j̃uorira ñañoaro biirica taber̃u waarucuma. Moisés c̃u ca doti c̃uuriquere ca majir̃a nii pacar̃a ñañarije ca tiir̃a, doti c̃uuriquere ca ñiire biro ñañoaro tii ecorucuma. ¹³ Moisés c̃u ca doti c̃uuriquere c̃uja ca t̃uorije j̃uorira, “Añur̃a niima,” c̃ujare ñitimi Ũm̃reco Pac̃u. Doti c̃uuriquere ca ñiire biro ca tiir̃a peere, “Añur̃a

† 2:6 Sal 62.12; Pr 24.12.

niima,” cūjare īi īami. ¹⁴ Judíos ca niitirā, doti cūurique ca cūotirā nii pacarā, cūja majuropeera cūja ca tii niirijere doti cūurique ca īiroke biro cūja ca tiijata, cūja majuropeera doti cūurique niicāma. ¹⁵ To biro cūja ca bii bojoca cūti niirijera, cūja yeripū doti cūurique ca niirijere īñoma. Teera cū ca tūgoeña bojoca cūti niirijepure cū ca majiro tii, ñucā cū ca tūgoeña niirijera cūre wede majio, teera cūre wedejāa buiyee, tiirucu, ¹⁶ Jesucristo jūori, jīcārāra majiriquere añurije queti yū ca wederije ca īiroke biro Ūmureco Pacū cū ca īa bejeri ramū ca niirore.

Judíos, to biri doti cūurique

¹⁷ “Jāa judíos, doti cūuriquere ca cūorā, Ūmureco Pacū yaarā, ¹⁸ cū ca boorijere ca majirā, doti cūurique jūori añurije beje majiriquere ca bue majio ecorā, ¹⁹ ca īatirāre biro ca niirāre ca jūo waa majirāre biro ca tūgoeña niirā, ca naitīaropū niirāre biro ca niirāre ca boe baterāre biro ca niirā, ²⁰ ñucā, ca majitirāre ca wede majiorā, ca tūgoeña bayitirā cāare ca bue majiorā, doti cūuriquerena, majirique, díamacū ca niirijere, ca cūorā jāa nii,” mūja īi ūjero bayi. ²¹ To docare mūja, aperāre ca bue majiorā nii pacarā, ¿ñee tiirā mūja majuropeera mūja wede majio majititi? “Jee dutieto,” ca īi buerā nii pacarā, ¿ñee tiirā mūja jee dutirucuti? ²² Ñucā, “Ñee epeticāña,” ca īirā nii pacarā, ¿ñee tiirā mūja pea mūja ñee epeti?† Cūja ca weericarāre ca junarā nii pacarā, ¿ñee tiirā cūjare īi nūcū būorica wii maquēre mūja jee dutirucuti?

† **2:22** ¿“Mūja nūmoa, mūja manū jāmna, ca niitirāpūrena epericarā cūtticāña,” ca īirā nii pacarā, mūja epericarā cūttiti?

23 “Moisés cã ca doti cūuriquere ca c̄orã niirã jãa bii,” ca ñi ɱjero bayirã nii pacarã, doti cūurique ca ñi rore biro m̄ja ca tiitirije mena Ƴm̄reco Pac̄re m̄ja n̄cũ b̄oticã. § 24 To birira Ƴm̄reco Pac̄ wederique o biro ñi: “M̄ja yee j̄orira, judíos ca niitirã, Ƴm̄reco Pac̄re ñañoaro cãre ñi tutima,” ñi.*

25 Moisés cã ca doti cūurique ca ñi rore biro m̄ ca tii n̄n̄jeejata, jeyua quejero yapare wide taariquea ca wapa c̄tirijera niiro bii; tee ca ñi rore biro m̄ ca tii n̄n̄jeetijata, jeyua quejero yapare ca wide taaya maniḡre birora m̄ niicã. 26 To biicãri, cã jeyua quejero yapare ca wide taaya maniḡu nii pacaḡu, doti cūurique ca ñi rore biro ca tii n̄n̄jeeḡra, jeyua quejero yapare wide taaric̄re biro ñaric̄u niirucumi. 27 Cũ up̄ macã tabere ca wide taaya maniḡu nii pacaḡu, doti cūurique ca ñi rore biro ca tii n̄n̄jeeḡu pea m̄, doti cūuriquere c̄ocã, m̄ jeyua quejero yapare wide taaric̄u niicã, bii pacaḡu doti cūurique ca ñi rore biro m̄ ca tii n̄n̄jeetirije j̄ori, ñañoaro m̄re tiirucumi.

28 Judío niiriquea, jotoa wado biirique méé nii. Jeyua quejero yapare wide taarique cãa, jotoa wado tii niirique méé nii. 29 Díamac̄ra judío nii majuropeeriquea, mani ca t̄goeña niirijep̄u biirique nii. Ñucã jeyua quejero yapare wide taaric̄u peti niiriquea, yeri jãñariquep̄u t̄goeña wajoarique nii, doti cūurique cãja ca owa tuurique j̄ori méé, Añuri Yeri j̄ori mani ca t̄goeña wajoarije nii. To biro ca biiḡu judío docare, Ƴm̄reco Pac̄ cãre ñi n̄cũ b̄omi, bojoca méé to biro ñima.†

§ 2:23 Ez 36.16-23. * 2:24 Is 52.5; Ez 36.22. † 2:29 Gn 29.25.

3

Ƨmureco Pacu cã ca añurije

¹ ¿To docare judío niirique mena, ñee peere nii ametuene nũcã, ñucã jeyua quejero yapare wide taariquea, ñee pee wapa cuti, to biiti? ² Pau wãmeripurena biicã, ca nii juori tabere judíos're cã wederiquere cãjare tiicojoupi Ƨmureco Pacu.

³ ¿To docare yua, Ƨmureco Pacua, jĩcãrã cã yee ca niitirije peere tii nũnũjee, cãre cãja ca bii weorora, cã ca ñirore biro ca tiigu cã ca niirijere cã yerijãacãgajati? ⁴ ¡Biiticumi! Ƨmureco Pacua, to birora díamacũ ca niirije ca ñirore biro tiicõa niimi, bojoca niipetirãpura ca ñi dito pairã wado cãja ca niicã pacaro. O biro ñi owarique nii:

“Mu ca ñirijere ‘Añugu niimi,’ ñi eco, ñucã mre cãja ca wedejãajata cãare bii ametua nũcãcã, mũ biicãrucu,” ñi.*

⁵ Mani ca ñañarijera, Ƨmureco Pacu cã ca añurijere ca bii bau niiro to ca tii pacaro, ¿do biro pee mani ñirãti? ¿Ƨmureco Pacu ñañagu cã niiti, to biro ñañaro manire tiigu? Bojoca cãja ca tugoeñari wãmere biro yu ñi. ⁶ ¡Biitimi! Ƨmureco Pacu ñañagu cã ca niijata, ¿do biro tiicãri bojoca ñañaro cãja ca tiirije wapare ñañaro cãjare cã tiibogajati?

⁷ Jĩcũ o biro ñibocumi: Yu ca ñi ditorijera, Ƨmureco Pacu yee díamacũ ca niirijere to ca bii bau niiro, cã ca añu majuropeerijere buaro jañuro to ca bii nũnũa waaro ca tii pacaro, ¿ñee tiigu Ƨmureco Pacu, ñañagure biro yure cã tiiti? ⁸ To biro to ca biijata: “¿Ñee tiirã ñañarije peere mani tiititi, añurije maquẽ pee to nii eajato ñirã?” ñicumi. O

* 3:4 Sal 51.4.

biirije peti jãa ca ïitirijerena, “O biirije ïi buema,” jãare ïi wede paima jïcãrã. To biro ca ïirã ñaňaro ca tii ecoparã niirucuma.

“Jïcã peera añugũ manimi”

⁹ “¿Do biro mani ïi yapanorãti? ¿To docare mani judíos mani ca niirije j̄orira, aperã ametũenero añurã mani niiti? ¿Mani biiti! Mee, mani judíos, judíos ca niitirã cãa, jïcãri cõro ñaňarije ca tiirã mani niicãupa,” mani ïi yerijãajãwũ. ¹⁰ To birira owarique o biro ïi:

“Jïcã uno peera añugũ ca niigũ manimi; jïcã uno mani majuropeecãmi.

¹¹ Ca tũgoeña majigũ uno manicãmi. Ɛmũreco Pacure ca majirũgagũ uno cãa, jïcã uno peera manicãmi.

¹² Niipetirãpũra cãre camotaticoama. Niipetirãpũra ñaňarije pee wadore tiicã yai waama.

Jïcã uno peera añurije ca tiigũ uno manicãmi.

jJïcã unoacã niirucu biiti majuropeecãmi!”†

¹³ “Mũja wedericagaaria, maja ope ca tujurore biro nii.

Mũja ñemerori, ca ïi dito pairije nii.”‡

“¿Mũja ujeroripũ cãare aña nimara niicã!”§

¹⁴ “Ñaňaro mũja ca ïi tutirije wado mũja ujerorire dadacã.”*

¹⁵ “Jãa díi tii baterũgaropũa, mũja dũpori tutua añuro ũmaa nucũ yujucã.

¹⁶ Mũja ca tii niirijea, tii yaio baterique, ñeeja manirã tuaricarero ca tiirije wado niicã.

† **3:12** Sal 14.1-3; 53.1-3; Ec 7.20. ‡ **3:13** Sal 5.9. § **3:13** Sal 140.3. * **3:14** Sal 10.7.

17 Añuro jĩcãri mena nii nũnũa waariquere majitima.”†

18 “Ɛmũreco Pacũre nũcũ bũoriquere uno cãare tugoeñati majuropeecãma, cã ca ãa cojorore,” ïi.‡

19 Niipetirije doti cũurique ca ïirijea, teere ca tii nũnũjeerãre ïi, niipetirã do biro ïi wede majitiri, niipetirãpũra Ɛmũreco Pacũ ñãñaro cã ca tiirijere, ñãñaro ca biiparã cãja niijato ïiro, mani ïi maji.

20 To biri jĩcã uno peera doti cũurique ca ïirore biro cã ca tiirije jũorira, Ɛmũreco Pacũ cã ca ãa cojorore “Añugũ niimi,” ïi ecotirucumi. Doti cũuriquea, ñãñarije ca tiirã mani ca niirijere mani ca majiro ca tiirije pee nii.

Díamacũ tũo nũcũ bũoriquere jũori, añurã niirique

21 To biri mecãra doti cũurique manirora, Ɛmũreco Pacũ, añurã mani ca niiro cã ca tiirije bii bau nii ea, doti cũurique, Ɛmũreco Pacũ yee quetire wede jũgueri maja, cãja ca wederique.

22 Ate, Ɛmũreco Pacũ añurã mani ca niiro cã ca tiirijea, Jesucristore díamacũ tũo nũcũ bũoriquere jũori ea, niipetirã cãre ca tũo nũnũjeerãre.§ ãa dica woorique mani, 23 niipetirãpũra ñãñarijere tiicãma. To biri Ɛmũreco Pacũ añurije cã ca boo jãarore biro mani tii eaticã.* 24 Biirãpũra, Ɛmũreco Pacũ cã ca añurije jũori, wapa manirora añuro

† 3:17 Is 59.7-8. ‡ 3:18 Sal 36.1. § 3:22 Jesucristore díamacũ tũo nũcũ bũoriquere jũori, niipetirã cãre ca tũo nũnũjeerãre añurã cãja ca niiro tiimi Ɛmũreco Pacũ. * 3:23 Niipetirãpũra ñãñarije ca tiirã wado niicãma. To biri Ɛmũreco Pacũ cã ca añu majuropeerije mena cã ca bojoca cãti niiri tabe õo peerpũra niicãma.

tii ecoma, ñañaro mani ca biiboriquere Cristo Jesús cū ca ametuene bojarique j̄ori. ²⁵ ʘm̄areco Pac̄u, Cristo cū ca bii yairo tiiri, ñañarije tiiriquere cū ca ametuene bojaro tiupi. Ate ñañarije tiiriquere ametuene ecoriquera, Cristo cū ca bii yai bojariquere díamacū t̄uo n̄ucū b̄oriquere j̄ori b̄arique nii. O biro tiiri, añurã mani ca niiro cū ca tiirijere ñ̄orugaupi ʘm̄areco Pac̄u, ména j̄ugerop̄ura ñañarije mani ca tiirijere to birora cū ca ña ametuac̄ariquere manire ametueneḡu. ²⁶ Cūa ca t̄ugoeña bayiḡu niimi. Ati cuup̄are añurã mani ca niiro cū ca tiiri w̄amere ñ̄orugaupi; cūa añuḡu cū ca niirore birora, Jesús're ca t̄uo n̄un̄jeer̄are añurã cūja ca niiro tiimi.

²⁷ To docare, “¿Bojoc̄u, ‘o biro ca biiḡu ȳu nii,’ cū ca ñirije noop̄u to niiti? ¡Tea peticoa! ¿Ñee j̄ori to biiti? ¿Doti cūurique ca ñirore biro tii n̄un̄jeerique j̄ori to biiti? Tee j̄ori méé bii. Díamacū t̄uo n̄ucū b̄oriquere j̄ori pee to biro bii. ²⁸ Doti cūurique ca ñirore biro tiirique j̄ori méé, díamacū t̄uo n̄ucū b̄oriquere j̄ori pee, bojoc̄are añuḡu cū ca niiro tiimi ʘm̄areco Pac̄u,” mani ñi yapano ea.

²⁹ To docare ¿ʘm̄areco Pac̄u, judíos ʘm̄areco Pac̄u wado cū niiti? ¿Bojoca poogaari niipetirã ʘm̄areco Pac̄u méé cū niiti? Ati yepa mac̄arã niipetirã bojoca poogaari ʘm̄areco Pac̄u niimi. ³⁰ Ap̄i ʘm̄areco Pac̄u manimi. Cūra, díamacū t̄uo n̄ucū b̄oriquere j̄ori, jeyua quejero yapare wide taari-car̄are, ca wide taaya manirã c̄are, añurã cūja ca niiro tiirucumi. ³¹ To docare, ¿díamacū t̄uo n̄ucū b̄oriquere j̄orira, doti cūurique ca wapa maniro mani tiic̄ati? Mani tiiti. Doti cūurique ca ñirore biro

pee tiirã mani tii.

4

Abraham cã ca t̃uo ñucã b̃uoriquẽ

¹ To docare ¿mani ñicã Abraham cã ca biirique peera, do biro mani ñirãti? ² Yee méera Abraham cã, cã ca tiirije j̃uorira, añugũ cã ca tii ecojata, “O biro ca biigũ yũ nii,” cã ca ñi ẽjero bayirijere díamacũra ñibojacupi, biigupua Ƴmũreco Pacũ cã ca ña cojoro méere. ³ Ƴmũreco Pacũ wederique o biro ñi: “Ƴmũreco Pacũre t̃uo ññujeeupi Abraham, tee j̃uori, ‘Añugũ niimi,’ ñi ecoupi,” ñi.* ⁴ J̃icã cã ca padejata, cã ca wapa taarije wapa manirora cã ca tiicojo ecorije méé nii, cã ca paderique waparũ cã ca wapa taarije nii. ⁵ To ca bii pacaro, j̃icã ẽno, Ƴmũreco Pacũ, ñañarãre, ca ñañarije manirã cãja ca niiro ca tiigũre cã ca t̃uo ññujeejata, díamacũ cã ca t̃uo ñucã b̃uorije j̃uorira, “Añugũ niimi,” ñi ecomi, teere b̃uarũgũ cã ca pade b̃ua ñaati pacaro. ⁶ David cãa to birora ñiupi, bojocũ cã ca tii niirije j̃uori méé, Ƴmũreco Pacũ añugũ cã ca niiro cã ca tiigũ ca ẽjea niigũ yee maquẽre, o biro ñigũ:

⁷ “Ƴmũreco Pacũ, cãja ca ñañarijere ametũene, ñañarije cãja ca tiirijere to birora ña ametũa, cã ca biirã, ẽjea niima.

⁸ Ca ñañarije manigũre biro wiogũ cã ca ñagũ, ẽjea niimi,” ñiupi.†

⁹ ¿To docare ate ẽjea niiriquea, jeyua quejero yapare wide taaricarã wadore ñiro to ñiti? ¿Ca wide taaya manirã cãare ñiro méé to ñiti? To birira Ƴmũreco Pacũ, Abraham're “Añugũ niimi,” ñirugũ,

* **4:3** Gn 15.6; Ro 4.22. † **4:8** Sal 32.1-2.

díamacũ cã ca tũo nũcã bũorijerũre ĩaupi, mani ĩijãwũ mee. ¹⁰ ¿No cõropũ, “Añugũ,” cãre cã ĩaupari? Cã jeyua quejero yapare cã ca wide taa ecoro jiro pee, ¿jũgueropũra añugũ cãre cã ĩaupari? Jiro méé, jũgueropũra añugũ cãre ĩaupi. ¹¹ Cã jeyua quejero yapare wide taaya manigũpũra, díamacũ cã ca tũo nũcã bũorije jũori, “Añugũ niimi,” ĩi ecoupi Æmũreco Pacũre. Añugũ cã ca niirijere to bii ĩĩojato ĩigũ, jĩropũ cã jeyua quejero yapare wide taa ecoupi Abraham. To biri Abraham, cãja jeyua quejero yapare ca wide taaya manirã nii pacarã, ca tũo nũnũjeerã niipetirã pacũ niimi. O biro cãja ca biiro macã cãja cãare cãja ca tũo nũnũjeerije jũori, “Añurã niima,” ĩimi Æmũreco Pacũ. ¹² Ñucã, cãja jeyua quejero yapare ca wide taaricarã nii pacarã, mani ñicũ Abraham cã jeyua quejero yapare ca wide taaya manigũ niigũpũra cã ca tũo nũnũjeericarore biro ca tũo nũnũjeerã cãare cãja pacũra niimi.

Díamacũ tũo nũcã bũorique jũori, Æmũreco Pacũ cã ca ĩiricarore biro ca bii earique

¹³ Doti cũurique jũori méé, Abraham're, cã pãramerãre, “Ati yepare mũ cũo earucu,” Æmũreco Pacũ cã ca ĩiriquere ñeeupa. Tũo nũnũjeerique jũori, añugũ cã ca niiro cã ca tiirique jũori pee, to biro ĩiupi Æmũreco Pacũ. ¹⁴ Doti cũuriquere ca tii nũnũjeerã pee teere ca cũo eaparã cãja ca niijata, tũo nũnũjeerique pea watoa maquẽ nii, Æmũreco Pacũ, “To biro yũ tiirucu,” cã ca ĩirique cãa wapa mani, biicãbojacupa. ¹⁵ Doti cũuriquea, ñaňaro tii ecoricarõ tii. Ñucã doti cũurique ca manicãjata, teere bii ametũene nũcãrique cãa mani.

16 To biri Ƨmureco Pacu, “O biro yu tiirucu,” cū ca ĩriquiree díamacū t̄uo n̄n̄jeerique j̄mori bua earique nii, Abraham p̄ramerā niipetir̄p̄re to biro wapa manirora bua earique to niic̄ōa niijato ĩiro. “Yu tiicojorucu,” cū ca ĩiriquea, doti cūuriquere ca tii n̄n̄jeerā yee wado méé nii, ñucā niipetirā Abraham're biro ca t̄uo n̄n̄jeerā cāare to birora biicā. Cūa to biro biima ĩigu, Ƨmureco Pacu cū ca ĩa cojorore mani niipetirā pacu niimi. 17 Ƨmureco Pacu wederique o biro ca ĩirore birora: “Pañ bojoca poogaari pacu m̄re yu tii.” Cū niimi Ƨmureco Pacu, Abraham díamacū cū ca t̄uo n̄n̄jeericu, ca bii yaicoaricar̄p̄rena c̄ja ca catiro tii, ca manir-ijerena tii jeeño, ca tiigu. †

18 Abraham, cū ca yue niirije§ ca peticoa pacaro, to birora t̄uo n̄n̄jee yuecā niupi. O biro biima ĩigu, pañ bojoca poogaari pacu nii eaupi, “M̄ p̄ramerā ano c̄ōro pañ niirucuma,” Ƨmureco Pacu c̄re cū ca ĩiricarore birora. 19 Mee, Abraham cien c̄mari peti ca c̄oḡu niiri cū up̄r̄ire ca bii yaicoariquere biirijep̄u ca niirijere ĩa maji, ñucā Sara c̄o ca macū c̄tiborique uno cāa peticoa, ca biicā pacaro, c̄re cū ca ĩriquiree cū ca t̄goeña yue niirije pea daquecoa, c̄re biitic̄upa.

20 Ƨmureco Pacu “To biro yu tiirucu,” c̄re cū ca ĩriquiree, ca t̄uo n̄n̄jeetigu cū ca biirore biro “Yeera yure ĩic̄jacupi,” ĩitiupi. To biro ĩitigura, c̄re cū ca ĩriquiree buaro jañuri díamacū t̄uo n̄c̄u buo, Ƨmureco Pacu baja peo n̄c̄u buo, tiupi,

† 4:17 Gn 17.5. § 4:18 “Yu macū c̄tirucu,” cū ca ĩi yue niimirique ca peticoa pacaro, Ƨmureco Pacu c̄re cū ca ĩriquiree to birora t̄uo n̄n̄jeec̄ōa niupi.

21 “Umureco Pacua ‘To biro yu tiirucu,’ cū ca ĩriquere cū ca ĩricarore birora ca tii tutuagu nicumi,” ĩi majiri. 22 Tee juori Umureco Pacu, to biro cū ca biirijere ĩa, “Añugu niimi,” cūre ĩiupi.

23 Ate to biro cū ca biirijere Umureco Pacu, “Añugu niimi,” cū ca ĩriquere, Abraham yee wado méere owarique niupa. 24 Mani yee maquẽpu cāare owarique niupa. Mani cāare, cū ca ĩriquere díamacū mani ca tuo nucū buorije juorira, añurāre biro manire ĩarucumi Umureco Pacu, mani Wiogu Jesús're ca bii yairicarā watoare cū ca cati tuaro ca tiiricure díamacū mani ca tuo nunjeerije juori. 25 Cūra mani ca ñañarije wapare manire bii yai bojarugu, wedejāa buiyee cōa eco, ĩcāti uno peera ñañarije ca tiitiricarāre biro mani ca niipere ĩigu cati tua, biupi.

5

Añuro nii, ujea nii, biirique

1 Díamacū tuo nucū buorique juori añurā tii ecori, Umureco Pacu mena añuro mani nii, mani Wiogu Jesucristo juori. 2 Ñucā Jesucristo juorira, cū ca ĩriquere díamacū tuo nucū buorique juori, ate añurijere ca bua eaparā mani ca niirijere mani cūo, teepure to birora mani ca tũgoeña bayicōa niirijere. To biri Umureco Pacu cū ca añu majuropeerije mani ca bua eaperẽre ĩrā, buaro mani ujea nii. 3 Biirãpu ate wado méere, ñañaro tamuorā cāa, “O biro ca biirā jāa nii,” mani ĩi ujero bayirucu, ñañaro mani ca tamuorijea ca tũgoeña bayirā mani ca niiro ca tiirijere ca majirā niiri. 4 Tũgoeña bayiriquera, ca bojoca añurā mani ca nii earo tii,

ca bojoca añurã mani ca nii earo ca tiirijera, to birora ca yuecõa niirã manire tii. ⁵ Mani ca yue niirije pea boboro mani ca tamuroo tiiti, Æmureco Pacu, Añuri Yeri manire cã ca tiicojoricu mena, cã ca mairijere mani yeripure paio manire cã ca tiicojorije ca niiro macã.

⁶ Ména ñañarije wapare do biro mani ca bii ametua majitiri tabere, “To biro biirucu,” cã ca ñirica yutea ca earo, ñañarije ca tiirãre bii yai ametuene bojaupi Cristo. ⁷ Jĩcã uno peera apĩpu cã ca bii yaiborica tabe unorena, “Yu, yu bii yai bojarucu” ñirique, popiye méera niicã biiti. Ca bojoca añugu petipu cãare bii bojaya manicu. Ape tabera niicãbocumi biigupua, jĩcã buaropua añuro cãre ca tiiricu unore ca bii yai bojagu uno. ⁸ Æmureco Pacu pea manire cã ca mairijere ate mena ññomi: Ména ñañarijere ca tiirã mani ca niirora, mani yee jñori bii yaiupi Cristo.

⁹ Mecãra Cristo cã ca bii yai bojarique jñori, añurã ca tii ecoricarã niiri, cã jñorira, Æmureco Pacu ñañaro cã ca tiirijere mani ametuarucu.

¹⁰ Ména Æmureco Pacu waparã mani ca niirora, cã Macã cã ca bii yai bojarique mena, cã majuropeera cã mena añuro mani ca nii earo tiupi. To biri mecã docare cã mena añuro ca niirã niiri, ametuenero cã ca catirije jñori mani ametuarucu.

¹¹ Ate wado méé, mani Wiogu Jesucristo jñori, Æmureco Pacure buaro mani ujea nii, cã jñori cã mena añuro nii eariquere ca tiicojo ecoricarã niiri.

Adán to biri Cristo

¹² Jĩcã bojocu Adán jñori, ñañarije tiirique bojocarure bii ñaajãa nucã eaupa; tee tiiro ñañarije

tiirique j̄orira bii yairique c̄a nii eaupa. O biro biima ĩiro, niipetir̄p̄re bii yairique nic̄a n̄n̄na dooupa, niipetir̄p̄ra ñañarije c̄ja ca tiic̄aro mac̄a. ¹³ Doti c̄urique ca niiparo j̄guerop̄ra, ati yepap̄re ñañarije tiirique nii yerij̄aupa. Doti c̄urique ca manijata, ñañarije tiiriquere majiña mani. ¹⁴ To ca bii pacaro, Adán c̄ ca niiri cuu mena, Moisés c̄ ca niiri cuup̄, ñañarije ca tiiricar̄re bii yairique to birora biic̄ōa niupa. Biipop̄ra c̄jara, Adán, ca doop̄re ca bii j̄gueḡ, dotiriquere c̄ ca bii amet̄na n̄c̄āricarore biro m̄eé, ñañarije c̄ja ca tiirije j̄ori, to biro biupa.

¹⁵ Adán ñañarije c̄ ca tiiriquea, ̄m̄areco Pac̄a wapa manirora añurije c̄ ca tiicojorijere biro m̄eé nii. J̄c̄ara ñañarije c̄ ca tiirique j̄orira, niipetir̄p̄ra bii yaic̄aupa. J̄c̄, Jesucristo j̄ori wadora, wapa manirora ̄m̄areco Pac̄a añurije c̄ ca tiicojorije pea, tee amet̄enerop̄n̄ nii eac̄aupa, rap̄n̄ añuro c̄ja ca niipere biro ĩiro. ¹⁶ J̄c̄ ñañarije c̄ ca tii buiyeerique j̄ori ca bii n̄n̄na waarijere, ̄m̄areco Pac̄a, wapa manirora añurije c̄ ca tiicojorije menare c̄oñarique ̄no m̄eé nii. Ñañaro biiriquea, j̄ic̄a w̄ame ñañarije tiirique j̄orira ñañaro bii yairicar̄o tiupa. ̄m̄areco Pac̄a, wapa manirora c̄ ca tiicojorije pea, rap̄n̄ w̄ameri ñañarije tiirique j̄ori bii eari, añur̄a niiricar̄o tiupa. ¹⁷ J̄c̄ ñañarije c̄ ca tiirique j̄orira niipetir̄p̄re bii yairique ca bii niiricarore biro amet̄enero, ̄m̄areco Pac̄a ca bojoca añuḡn̄ c̄ ca niirijep̄n̄, wapa manirora añur̄a c̄ ca tiir̄a doca, j̄ic̄ bojoc̄n̄ Jesucristo j̄ori wadora, catir̄ara w̄ama w̄ame cati niirucuma.

¹⁸ Adán wado ñañarije c̄ ca tiirique j̄orira, ni-

ipetirãpũre ñaňaro ca bii yaiparã cãja ca niiro ca tiiricarore birora, Jesucristo wadora añurije cũ ca tiirique jũorira, cãre ca tũo nũnũjeerãre añurã cãja ca niiro tii, to birora cãja ca caticõa niipere biro ñiro. ¹⁹ O biro ñi: Jĩcãra Ƴmũreco Pacũre cũ ca ametũene nucãrique jũorira, paũ ñaňarije ca tiirã cãja ca niiro cãjare tiicãupa. Ñucã tee ca biiricarore birora, jĩcãra Ƴmũreco Pacũre cũ ca tũo nũnũjeerique jũorira, paũ añurã tii ecorucuma.

²⁰ Doti cũurique pea, ñaňarije tiirique bũaro jaňuro to bii bau nii nũnũa waajato ñiro tiicoriqui nũupa. Ñaňaro tiirique bũaro jaňuro ca bii nũnũa waarora, Ƴmũreco Pacũ cũ ca añurije pea tee ametũeneropũ nii nemocãupa. ²¹ Ñaňarije tiirique bii yairicarõ ca tii tutua niiricarore birora, Ƴmũreco Pacũ wapa manirora añuro cũ ca tii bojarique añurã mani ca niiro tii, mani Wiogũ Jesucristo jũori to birora caticõa niiriquere manire tiicojo, tii doti tutua niũupa.

6

Ñaňarijere bii yai weo, Cristo mena pee cati, biirique

¹ ¿To docare ñee mani ñirãti? ¿Ñaňarijera mani tiicõa niirãti, Ƴmũreco Pacũ bũaro jaňuro cũ ña mai nũnũa waajato ñirã?*

² ¿Mani tiiti majuropecãrucul Mee ñaňarijere ca bii yai weoricarãpũ mani nii. ¿Ñee tiirã, ñaňarijera mani tiicõa niibogajati?

³ ¿Mũja, Cristo Jesús mena niirũgarã ca uwo coe ecoricarã niipetirã, cũ ca bii yairicarore birora

* **6:1** ¿Añurije bũaro jaňuri to bii bau niijato ñirã, ñaňarijera mani tiicõa niirãti?

biirã, mani ca uwo coe ecoriquere mɔja majititi?
 4 To biri uwo coerique jɔori, Jesucristo menara yaa cõa eco, cã ca bii yairicarore biro mani biiwɔ. O biro biicãri, Cristo, cã Pacɔ cã ca tutuarije mena cati tua, cã ca biiricarore birora mani cãa, wãma wãme catirique mena mani bii niico.

5 Cã menara, cã ca bii yairicarore biro ca biiricarã mani ca niijata, ñucã cã menara mani cati tuarucu. 6 Jɔguero mani ca bii niirucurique Cristo menara yucɔ tenipɔ paa pua tuu yaio ecoupa, mani upɔ ñañarije ca tiiruga niirije ca tii yaio ecoro, ñañarije tiiriquere ca tii nɔnɔjeerã mani ca nii nɔnɔa waatipere biro ñirã, mani ñi maji. 7 Bii yaicoarãpɔa, ñañarije mani tiiticu. 8 “Cristo mena mani ca bii yaijata, cã menara mani catirucu,” mani ñi. 9 Cristoa, ca bii yairicarã watoare ca cati tuaricɔpɔ niiri, cã ca bii yai nemotipere mani maji. Cãra, bii yairiquea do biro cãre bii ametɔene nɔcã majiti yua. 10 Cã ca bii yairije mena, jicãti bii yaigɔra, ñañarije tiiriquere bii yai ametɔene peoticã cojoupi mee. Cã ca catirije peera Ɔmɔreco Pacɔ yeere tiirugɔ catimi. 11 To biri wãmera mɔja cãa, ñañarije tiiriquere ca bii yai weoricarãpɔre biro nii tɔgoeñaña. Bii pacarã Cristo Jesús jɔori, Ɔmɔreco Pacɔ yee peere ca tiiparã ca catirã niña.

12 To biicãri, mɔja upɔ ca bii yaipa upɔre ñañarije tiirique pee ca bii ametɔene nɔcãro tii, ñucã ñañarije ca tiirugarije cãare tii nɔnɔjee, tiiticãña.

13 Mɔja upɔ maquẽre† ñañarije peere ca tiirije ca niiro tiicãri, ñañarije tiirique maquẽ ca niiro tiiticãña. To biro tiitirãra, Ɔmɔreco Pacɔ yee peere

† 6:13 Los miembros de su cuerpo.

ca tiirije ca niiro tiiya, ca bii yaicoaricarãpura, ca cati tuaricarãre birora mɔja upuri maquẽre añurije peere ca tiirije pee ca niiro tiiri. ¹⁴ O biro mɔja ca tiiro, ñañarije tiirique mɔjare bii ametɛenetirucu, doti cõurique ca ñiire biro tii nɔnɔa waatirãra, Ɛmureco Pacɔ añuro cã ca tiirije mena pee mɔja ca niiro macã.

Añurijere pade coteri maja

¹⁵ ¿To docare ñee mani ñirãti? ¿Doti cõurique ca ñiire biro tii nɔnɔa waatirãra, Ɛmureco Pacɔ wapa manirora añuro cã ca tii bojarique mena pee ca niirã niiri, ñañarije mani tiirãti? ¡Mani tiiti majuropeecãrucu! ¹⁶ ¿Ícãre, cã ca dotirijere tii nɔnɔjeerugarã cãre pade coteri maja mɔja ca niijata, mɔja ca pade bojagare wapa manirora pade coteri maja niiriquere mɔja majititi? Atea teere birora bii, bii yairicaró ca tiirije ñañarijere ca tii nɔnɔjeerã, añurije maquẽre ca tii nɔnɔjeerã cãa, teere ca pade coterã niima. ¹⁷ Añu majuropeecã Ɛmureco Pacɔ, ñañarijere ca tii nɔnɔjeerã ca niimiricarã, mee mɔja ca yeri tãgoeña niirije menapɔ, añurije queti mɔja ca bue majio ecoriquere mɔja tão nɔnɔjeeupa. ¹⁸ Ñañarije tiiriquere ametɛene ecori, mecãra añurije peere pade coteri maja mɔja nii yua. ¹⁹ Bojoca bii niiriquerena yɔ wede, tãgoeña bayitima ñirã, atere añuro tão puotibocuma mɔjare ñima ñigɔ. Jɔgueropare, mɔja upuri maquẽre, ðo pee jañuro ñañarije tii yai waaricaró ca tiirije peere ca tiirije ca niiro mɔja ca tiiricarore birora, mecã cãare mɔja upuri maquẽre añurije, ca ñañarije

manirã niiricaró ca tiirije peere ca tii nãñãjeerije ca niiro tiiya.

²⁰ Ména, ñañarije peere tii nãñãjee niirã, añurije peere mɔja tii nãñãjeetiupa. ²¹ ¿Mecũre mɔja ca bobo tugoeñarije ñañarijere tii niirã, ñee mɔja buari? Mɔja buatiupa. Tea bii yairicaró ca tiirije wado nii. ²² Mecũra ñañarijere ca tii nãñãjee yer-ijãaricarã niiri, Ƴmũreco Pacũ peere ca pade coterã nii eari, ca ñañarije manirã nii, caticõa niiriquere bua earicaró tii, ca tiirijere mɔja bua. ²³ Ñañarije tiirique wapa, bii yairique nii. Ƴmũreco Pacũ cũ ca tiicojorije pea, maní Wiogũ Cristo Jesús jũori caticõa niirique nii.

7

Amo jiarique mena ñi cõõña wederique

¹ ¿Yũ yaará, to docare mɔja majititi (doti cũurique ca majirãre mɔjare yũ ñi) doti cũurique bojocũre cũ ca cati niiro wado cũre ca doti niirijere? ² O biro ñijata: Nomio ca manũ cõtigo, ca dotirije jũori cõ manũ cũ ca cati niirore ñigo, cũ mena niimo. Cõ manũ cũ ca bii yaicoajata, ca manũ cõtigo cõ ca niirijere ca dotirijere ca doti ecotigo tuamo. ³ O biro ca biirije jũori, cõ manũ cũ ca cati pacaro apĩ cõ ca manũ cõtijata, ca manũ cõtigo cõ ca niirijere ca dotirijere ametũene nũcãgo tiimo.* Cõ manũ cũ ca bii yaicoajata docare, tee ca dotirijere ca doti ecotigo tuamo. To birí apĩ cõ ca manũ cõtijata cãare, ca umũa epe paigo méé niimo.†

* **7:3** “Ca manũ cõtigo nii pacago ca umũa epe paigo niimo” ñirico niirucumo. † **7:3** Manũ cõtí, nũmo cõtí, tiiriquere ca doti niirijere bii ametũene nũcãgo méé biimo.

4 Y_u yaaraã, m_uja cãa to birora Cristo mena nii earã, cã menara doti cõuriquere m_uja bii yai weocãupa, apĩ ca bii yairicarã watoare ca cati tu-aric_u yaaraã pee niir_ugarã. O biro biicãri, Æm_ureco Pac_u cã ca ãa biijejarije añurije mani tii niirucu. 5 Ména ñañarije ca tii niirã mani ca niiro, doti cõuriquea, mani up_up_ure ñañarije tiir_ugarique ca niirijere ca tii bau niiro ca tii niirije niip_ua. To biri bii yairicar_u ca tiirije wadore mani tiicã niirucu-p_ua. 6 Mecãra, doti cõurique manire ca doti niiru-cumiriquere ca bii yai weoricarã niiri, j_uguerop_u doti cõurique ca nii j_uoriquere ca tii n_un_ujeerã méé mani nii, Añuri Yeri wãma wãme cã ca doti niirije mena pee Æm_ureco Pac_ure tii n_un_ujeer_ugarã.

Ñañarije y_up_ure ca niirije

7 ¿To docare ñee mani ãirãti? ¿“Doti cõurique ñañarije nii,” mani ãirãti? ¡Mani ãiti majuropeecãrucu! Doti cõurique ca manijata, ñañarije ca niirijere y_u majitibojacupa. ãa _ugoriquere y_u majitibojacupa, doti cõurique, “ãa _ugoticãña,” to ca ãitijata.† 8 Ñañarije pea, doti cõurique to biro ca ãirije j_uori, niipetirije ãa _ugoriquere y_ure tii bau niiw_u. Doti cõurique ca manijata, ñañaro tiirique manirore biro biicã. 9 Doti cõuriquere ca majitig_u y_u ca niiri cuup_ure cati añug_u y_u niiw_u. Doti cõuriquere y_u ca majiro, ñañarije y_u ca tiirique bii bau nii eacãw_u. To biri ca bii yaip_ura y_u niicãw_u yua.§ 10 To biri doti cõurique, catirique y_ure ca tiicojoboriquera, ca bii

† 7:7 Ex 20.17; Dt 5.21. § 7:9 To biri ñañaro bii yairica tabep_u ca waarp_ura y_u niicãw_u.

yaipɯ yɯ ca niiro yɯre tiicãwɯ. ¹¹ Ñañarije pea, doti cūuriquerena nii eari, ñañaro yɯ ca tii bui catiro yɯre tiiwɯ. Tee jɯori ca bii yaipɯra yɯ niicãwɯ.

¹² O biro mani ïi yapano, añuro petira doti cūuriquea, ca ñañarije manirije nii, ca doti niirije cãa ca ñañarije manirije, díamacũ ca niirije, añuriye, nii. ¹³ To docare, ate añurijera, ¿ca bii yaipɯ yɯ ca niiro yɯre to tiicãjapari? ¡Tiitijacupa! Ñañarije, ñañarijera ca niirijere ïñorɯgaro, añuriye jɯorira, ca bii yaipɯ yɯ ca niiro yɯre tiiwɯ. O biro biiri, doti cūurique jɯori, ñañarije, díamacũra ñañarije peti ca niirijere bii bau nii eacãwɯ.

¹⁴ Doti cūuriquea Ʋmureco Pacɯ yee nii. Yɯ pea, bojocɯ ca tɯgoeña tutuatigɯ, ñañarijera ca tii nɯnɯjeepɯ noniricɯ yɯ niicã. ¹⁵ Yɯ ca tiirijere yɯ tɯo majiti. Yɯ ca tiirɯgarijera tiitigɯra, yɯ ca junarije peere yɯ tiicã. ¹⁶ To biri yɯ ca junarije peere ca tiigɯ niiri, “Doti cūurique, añurijera nii,” yɯ ïi. ¹⁷ To biri yua yɯ méé yɯ nii, teere ca tiigɯ. Yɯpɯre ñañarije ca niirije pee to biro tii. ¹⁸ Yɯpɯre ca tɯgoeña bayitigɯ yɯ ca niiri upɯre añuriye ɯnora ca manicãrijere yɯ maji; añuriye ca tiicãrɯgagɯ nii pacagɯ, yɯ tii jeeño majiticã. ¹⁹ To biri yɯ ca tiirijea, añuriye yɯ ca tiirɯgarije méére yɯ tii, ñañarije yɯ ca junarije peere yɯ tii. ²⁰ To biri yua, yɯ ca junarijerena yɯ ca tiijata, yɯ méé yɯ tii. Yɯpɯre ñañarije ca niirije to biro tii.

²¹ O biro ca biirije jɯori atere yɯ maji: Añurijere yɯ ca tiicãrɯga pacaro, ñañarije mena wado biicã. ²² Yɯ ca tɯgoeñarijerɯa, Ʋmureco Pacɯ cã ca dotirijere bɯaro boo tɯgoeña. ²³ To ca bii pacaro, yɯ upɯpɯre apeye ca doti niirijere yɯ ïa, ñañarijera

ca doti niirije ca niirijere. Ate ca dotirije, yu ca tugoẽñarije ca dotirije menare ameri quẽe niima ñiro, ñañarijerena yu ca tii nuñajeeccõa niiro yure tii.

²⁴ ¡Abé nija yu niiquĩgu! ¿Ati upu mena ñañarije tiicãri yu ca bii yaipere ñiru peti yure cã ametuenegeti? ²⁵ Umureco Pacu, mani Wiogu Jesucristo juori, “Añu majuropeecã,” yu ca ñigu wado ametuene majimi. O biirije ca biiro macã, yu ca tugoẽña niirije mena peera, yu majuropeera Umureco Pacu cã ca dotirijere yu tii nuñajee, yu upu ñañarije ca tii niiri upu mena peera, ñañarije ca tii dotirije peere yu tii nuñajeeccã.

8

Añuri Yeri juori catirique

¹ To biri mecãra yua, Cristo Jesús mena ca niirãra ñañaro cãja ca bii yaipe uno mani. ² Jesucristo juori, Añuri Yeri catirique ca tiicojogu cã ca dotirije, ñañarijere, bii yairiquere, ca doti tutua niirijere yure ametueneu. ³ Umureco Pacu pea, Moisés cã ca doti cãurique do biro ca tii majitirijere tiupi. Do biro ca tiipe méé niupã, bojoca tugoẽña bayitima ñirã ñañarije cãja ca tii niirije niima ñiro. Umureco Pacu cã Macãre, bojocu ñañarijere ca tii niigu ca tugoẽña bayitigure biro ca niigu cãre tiicojopi, ñañarije tii niiriquere cã ametuene bojajato ñigu. Bojocu ca tugoẽña bayitigure biro cãre tiiri, ñañarijere tii yaioupi Umureco Pacu. ⁴ Atere to biro tiupi, doti cãurique añurije ca dotirore biro cãja tii nijato ñigu. Mee ñañarije tiiruga tugoẽñariquere ca tii nuñajeerã méé mani nii, Añuri Yeri cã ca ñirore biro pee ca tii niirã mani nii yua.

⁵ Ñañarije ca tiirã, tee pee wadore tiiruga nũñjeecã niima. Añuri Yeri cã ca ñirore biro ca tiirã pea, Añuri Yeri cã ca boorije pee wadore tiiruga tugoeñama. ⁶ Ñañarije tiiruga tugoeñariquere nũcãtima ñirã, tee pee wadore tiiruga nũñjeecã niiriquea, bii yairicaró ca tiirije nii. Añuri Yeri yee peere tiijata, añuro nii, cati, biiricaró tii. ⁷ Ñañarije cãja ca tiiruga tugoeñarijere nũcãtima ñirã, tee pee wadore ca tiiruga nũñjeecõa niirã, Æmureco Pacure ca junarã niima. Cã ca dotirijere booti, tii nũñjee majiti, biicãma. ⁸ To biri ñañarije cãja ca tiiruga tugoeñarijere ca nũcãtirã, Æmureco Pacu cã ca ña ñjea niirijere tii majitima.

⁹ Maja pea, ñañarije ca tiirã méé maja nii yua. Añuri Yeri cã ca boorore biro pee ca tiirã maja nii, díamacũra Æmureco Pacu yũũ Añuri Yeri mujapure cã ca niijata. Cristo yũũ Añuri Yerire ca cuotigua, Jesucristo yũũ méé niimi. ¹⁰ Cristo mujapure cã ca niijata, maja upũ pea ñañarije juori ca bii yaipa upũ to ca nii pacaro, Æmureco Pacu yũũ Añuri Yeri pea maja ca catirije niimi, añurã cã ca tiirije juori.*

¹¹ Cristo cã ca cati tuaro ca tiiricu yũũ Añuri Yeri mujapure cã ca niijata, Cristo cã ca cati tuaro ca tiiricu Æmureco Pacura maja upũri ca bii yairijere wãma catirique tiicojorucumi, cã yũũ Añuri Yeri mujapure cã ca niirije juori.

¹² To biri yũ yaarã, jĩcã wãme mani ca tii niipe nii. Biirõpũa mani upũ ñañarije ca tiirugarije peere mani ca tii niipe méé nii. ¹³ Tee ñañarijere maja ca tii niijata, ñañaro tamõo yairica taberũ maja

* **8:10** Maja yeri pea caticã, Æmureco Pacu, jĩcãti ñno peera ñañarije ca tiitricarãre biro mujare cã ca tiirique juori.

waarucu. Añuri Yeri j̄uori, ñañarije tiiriquere m̄ja ca tii yaiojata, m̄ja caticõa niirucu.

¹⁴ Niipetirã, Æm̄reco Pac̄u ȳuñ Añuri Yeri c̄u ca majiorore biro ca tii niirã, Æm̄reco Pac̄u puna niima. ¹⁵ M̄ja, ñucã ca uwi duwi yujurã m̄ja ca niiro ca tiipa yeri mééere m̄ja ñeeupa. Añuri Yeri, Æm̄reco Pac̄u puna niiricaro ca tiigure m̄ja ñeeupa. C̄u j̄uoriga, Æm̄reco Pac̄ure, “¡Abbá! ¡Cáacu!”† mani ñi. ¹⁶ C̄u, Añuri Yerira mani ca yeri catirijep̄re, Æm̄reco Pac̄u puna mani ca niirijere wede majiomi. ¹⁷ C̄u puna mani ca niijata, c̄u yeere ca c̄uo n̄n̄jeerã niirã mani bii; Æm̄reco Pac̄u yeere ca c̄uo n̄n̄jeerã, Cristo mena j̄icãri c̄u yeere ca c̄uo n̄n̄jeerã, niirã mani bii, c̄u mena j̄icãri ñañaro mani ca tam̄ojata, ñucã c̄u mena j̄icãrira añuro mani ca tii n̄c̄u b̄uo ecopere biro ñirã.

Jirop̄a añurije ca niipe

¹⁸ Ati gam̄rre ñañaro tam̄oriquea, añurije manire ca bii eape menare mani ca ña c̄oñajata, mani majuropecã. ¹⁹ Æm̄reco Pac̄u c̄u ca jeeñorique, díamac̄ra Æm̄reco Pac̄u puna mani ca niirijere ca bii ñño eapa tabere pato wãcãrique mena yue nii, ²⁰ ñañaro ca biipe ca niiro ca tii ecorique niiri. Biirop̄a tee majuropeera to biro biitiupa. Æm̄reco Pac̄u, “To biro biirucu,” c̄u ca ñirique niima ñiro to biro biiupa. Bii pacaro nii, ²¹ c̄u ca jeeñorique majuropeera ñañaro ca tii eco niirijere amet̄ene ecori, Æm̄reco Pac̄u puna añurijep̄u c̄uja ca amet̄ene ecori tabere c̄uja mena ca nii earo ca tiipe.

† 8:15 Arameo wederique menara “Abbá” ñi, “Cáacu,” ñiro.

22 Cũ ca jeeñorique niipetirijepura, jĩcõ nomio macã cutigo puniro cõ ca tũgoeñarore biro ca biirijere mani maji. 23 Tee wado méé ñañoaro tamuo, mani, jiro mani ca buaperure ñigu, Añuri Yerire cũ ca tiicojo jhoricarãru cãa to birora ñañoaro mani tamuo, Umureco Pacu punare biro tii ecori, ñañoaro mani ca tamori upure cũ ca ametuenepe tabere yue niirã uo. 24 Tee, mani ca yue niirijerena ñirã, mani ametuene ecowu. Yuerique ca bii earijepua, yue nemorique méé nii. ¿Ñiru cũ ca cuorijeparena cũ yuecõa niigajati? 25 Mani ca cuotirijere mani ca yue niijata, tũgoeña bayirique mena to birora mani yuecõa nii.

26 O biri wãmera, mani ca tũgoeña bayitirijere manire tii nemomi Añuri Yeri. Jãi juu buerica wãme uora mani ñi majiticã, to biro mani ca biiro Añuri Yeri majuropeera do biro ca ñi wede majiña manirije mena, otirique mena, Umureco Pacure manire jãi bojami. 27 Umureco Pacu, yeripru tũgoeñariquere ca majigru niiri, Añuri Yeri cũ ca ñirugarijere majicãmi, Añuri Yeria, Umureco Pacu cũ ca boorore biro cũ yaarãre cũ ca jãi bojarije ca niiro macã.

Ca ametua nucã majuropeerã

28 Umureco Pacu, cãre ca mairãre añurije boojãgu, niipetiri wãmeri cũjare ca biiro tiimi, cũ ca ñiricarore biro to biijato ñigu cũ ca jhoricarãre, mani ñi maji. 29 Umureco Pacu, jũgueropura cũ ca beje jeericarãre cũ Macãre biro ca niiparã cũjare tiupi, cũ Macã pea paũ ca tuo nunujeerã watoare cũja jũwu cũ niijato ñigu. 30 To biro biirucuma, cũ ca ñiricarãrena juo, cũ ca jhoricarãrena, añurã cũja ca

niiro tii, añurã cũ ca tiiricarãrena, cũ ca añu majuropeerijere ca cwo eaparã cũja ca niiro tii, tiimi.

³¹ ¿Atere ñee mani ñirãti? Ʋmureco Pacu mani mena cũ ca niijata, ¿ñiru unno pee ñañaro manire cũ tiibogajati? ³² Cũ Macũ majurope cãare maitigara, mani niipetirã mani ca ñañarije jwori cũ ca bii yairo ca tiiricu, ¿do biro ñigu, cũ Macũ mena jĩcãrira niipetirije manire cũ tiicojotibogajati? ³³ ¿Ñiru, Ʋmureco Pacu cũ ca beje jeericarãre “Ñañarije ca tiirã niima,” cũ ñibogajati? Ʋmureco Pacu niimi, ca ñañarije manirã ca tiigu. ³⁴ ¿Ñiru ñañaro cũjare cũ tiibogajati? Cristo Jesús manire bii yai bojaupi. Ñucã cati tua biicãri, Ʋmureco Pacu díamacũ nuña† pee niiri, manire jãi boja niimi. ³⁵ ¿Jesucristo manire cũ ca mairijere, ñiru manire cũ tuu dica wooguti? Ñañaro tamworique, do biro ca bii majiña manirije, ñañaro cũja ca tiiruga nunwjeerije, awa boarique, juti boo pacarique, ca uwiorije, ñañaro jãa eco yairique cãa, manire tuu dica woo majiti.

³⁶ O biro ñi owarique:

“Mu yee jwori, to cãnacã ramwara ca bii yaiparã jãa niicã.

Oveja cũja ca jãaparãre biro jãare ñama,”

ca ñirote birora. §

³⁷ To ca bii pacaro, manire ca mairicu jwori, ate niipetirijere ca ametwa nucãrã peti mani ni.

³⁸ “Díamacũra, bii yairique unora, catirique unora, Ʋmureco Pacu puto macãrã unora, wãtãa unora, mecãre ca biirije unora, jiro ca biipe unora, ca yeri tutuarã unora, ³⁹ emwaropu unora, ñañaro bii

† **8:34** Díamacũ nuña, Jesucristo do biro ca tiya manigu cũ ca duwiri nuña. Salmo 110.1; Mt 22.44. § **8:36** Sal 44.22.

yairica tabe unora, jĩcã wãme Umureco Pacu cã ca jeeñorique unora, mani Wiogu Cristo Jesús juori, Umureco Pacu manire cã ca mairijere manire tuu dica woo majiti,” yu ñi.

9

Israelitas're Umureco Pacu cã ca ami dica woorique

¹ Jesucristore ca tuo nunujeegure birora ñi ditoricaró maniro, díamacũ yu ñi. Yu ca tugoeñarije, Añuri Yeri cã ca majiorije juori, “To birora bii,” yure ñi. ² Yu yeripu buaro tugoeñarique pai, to birora puniro tugoeña cõa nii, yu bii. ³ Yu majuropeera, “Ñañaaro biirucumi,” ñiricu nii, Jesucristore ca majitigu nii, yu biicãrugami, yu yaara, yu yaa pooga macãrã ⁴ israelitas're ñima ñigu. Cãja, Umureco Pacu cã ca ami dica wooricarã niupa. Umureco Pacu, cã puna peti cãja ca niiro cãjare tiupi. Cãja menara nii, cã ca doti tutuarijere cãjare ñño, tiupi. “Maja menare o biro yu tii niirucu,” cãjare ñi, cã ca dotirijere cãjare cõu, díamacũ tii nucũ buorica wãmere cãjare wede majio, ñucã “O biro mujare yu tiirucu,” cãjare ñiupi. ⁵ Jãa ñicũ jãmuara niupa, Umureco Pacu yaara. Cãja yaa puna macãra bojoca mani ca bii nuna doorica wãmere biro ñijata, baupipi Cristo, niipetirije jotoa Umureco Pacu ca niigu. To birora ñi nucũ buocã niiricu cã niijato. To biro to bijato.

⁶ Umureco Pacu, Israel yaa pooga macãrãre, “To biro yu tiirucu,” cã ca ñirique, to birora biicã yerijãa waaro méé bii. Niipetirãpu Israel pãramerã ca niirã israelitas méé niima. ⁷ Ñucã Abraham

pāramerã cūja ca niirije j̄orira, niipetirãp̄ra cū puna niitima. Ɛm̄reco Pac̄u o biro cãre ïupi: “Isaac j̄ori, m̄ pāramerã c̄tirucu,” ïupi.* 8 O biro ïjata: “Ɛm̄reco Pac̄u puna ca niirã, tii puna macãrã cūja ca niirije j̄orira cū puna niitima. ‘O biro ȳa tiirucu,’ cū ca ïiric̄u puna pee doca, Abraham pāramerã niima,” ïiricarã niima. 9 Ate nii Ɛm̄reco Pac̄u, “O biro ȳa tiirucu,” cū ca ïirique: “Ape cūmare ati cuu unora ȳa doorucu, to cõrore Sara j̄icã mac̄u c̄tirucumo,” cū ca ïirique.†

10 Tee wado méé nii ñucã, Rebeca puna cãa j̄ic̄ura pac̄u c̄tiupa, mani ñic̄u Isaac wadore. 11 Cūja ca bauparo j̄ugero, añurije, ñañarije, cūja ca tiitrop̄ra, Ɛm̄reco Pac̄u, cū ca boorore biro cū majuropeera cū ca beje amirijere díamac̄ura to nii eajato ïiḡu, 12 bojoca tii niirique j̄ori méé, Ɛm̄reco Pac̄u cū ca j̄oḡu niiriquere ïiḡu, o biro cõre ïupi Rebecare: “Cū j̄uw̄u pee cū baire pade coterucumi,” ïupi, 13 o biro ïi owarique ca ïiroke birora: “Jacob're ȳa maiw̄u. Esaú peera ȳa juna jañuw̄u.”‡

14 ¿Ñee mani ïirãti? ¿To docare Ɛm̄reco Pac̄u ñañaḡu cū niiti? ¡Niitimi! 15 Ɛm̄reco Pac̄u o biro cãre ïupi Moisés're: “Ȳa ca ïa mair̄agagure ȳa ïa mairucu. Ȳa ca boo paca ïar̄agagure ȳa boo paca ïarucu,” ïupi.§

16 To biri cū ca j̄orije, bojoc̄u cū ca boorije j̄ori méé; ñucã cū ca tii bayi niirije j̄ori méé, bii, Ɛm̄reco Pac̄u cū ca boo paca ïarije j̄ori pee bii. 17 Ɛm̄reco Pac̄u wederiquerp̄u, Egipto mac̄u

* 9:7 Gn 21.12. † 9:9 Gn 18.10, 14. ‡ 9:13 Gn 25.23; Mal 1.2-3.

§ 9:15 Ex 33.19.

wiogure o biro ñi: “Aterena ñigu, mu mena yu ca tutuarijere ñnoruga, wioгу mure yu tiwу, niipetiri yeparyu yu wamere wede batorique ca niipere biro ñigu,” ñi.* 18 Tee tiigu Umureco Pacu, cu ca ña maigure ña mai, ca ametuene nacagura buaro jañuro to birora cu ca biicã nunna waaro tiicãmi.

19 Mu pea yure mu ñicu: “To docare, ¿ñee tiigu Umureco Pacu, ‘To biro tiima,’ manire cu ñiti? ¿Ñiru pee cu ca boorijere cu ñi camotabogajati?” mu ñicu. 20 Yu pea o biro mure yu ñi: Mua, ¿“Ñiru mu niiti, Umureco Pacu cu ca tiirijere to biro mu tii,” cure ñirugu? Maja ca tugoeñajata, ¿diiru, tiiru ca weericare ñee tiigu to biri jotu yure mu tiiri, to ñigajati?† 21 Joturi weeri majua, dii jicã burua maquërena ca nii majuropeerijere tiirã caorique, niipetirijere tiirã cãja ca caori joturi, wee majimi.

22 Umureco Pacu, ñañoaro cu ca tiirijere, cu ca tutuarijere, ñnoruga pacagu, ñañoaro tii eco, ñañoaro bii yairica taberyu waa, ca biiparãre tugoeña bayirique mena to birora cãjare ñacãupi. 23 Ñucã to biro biigua, manire ametuenerugu, buaro manire cu ca mairijere, cu ca aña majuropeerijere, ñnoupi. Jicãtopura manire boo paca ñari, cu mena mani ca niipere biro ñigu manire beje jeeupi. 24 Mania cãjara mani nii, judíos watoare, judíos ca nitirã watoa cãare, Umureco Pacu cu ca juoricarã. 25 Oseas cu ca owarica pũuropu Umureco Pacu:

“Yu yaa pooga ca niitiricarãre, ‘Yu yaa pooga,’ yu ñirucu.

Yu ca maitimiricarãrena, ‘Yu ca mairã,’ yu ñirucu.”‡

* 9:17 Ex 9.16. † 9:20 Is 29.16; 45.9. ‡ 9:25 Os 2.23.

26 “Y_u yaa pooga méé m_uja nii,’ cãjare cã ca ïirica tabera,

‘Ûm_ureco Pac_u ca caticõa niig_u puna m_uja nii, ïiricarã niirucuma,’ ” cã ca ïiricarore birora. §

27 Israelitas cãja ca biipe peera o biro ïimi Isaías: “Israel yaa pooga macãrã jita duparire biro pa_u nii pacarã, pa_uacã mééra amet_uarucuma;

28 Wiog_ua, cã ca ïiricarore birora, yoari mééra ati yepa macãrãre ñañoaro tiirucumi,” ïimi.*

29 Isaías'ra o biro ïiupi ñucã:

“Ûm_ureco Pac_u niipetirijep_urena ca doti tutua niig_u, mani Israel yaa pooga macãrãre cã ca ðaticãjata,

Sodoma, Gomorra macãrãre biro mani bii yaicã yerijãa waabojacupa,” ïiupi. †

Israelitas cãja ca t_uo n_un_ujeetirique

30 Atere ¿ñee mani ïirãti? Judíos ca niitirã, añurã cãre tii ecorugarã añurije ca tiitirucuricarãrena, díamacũ cãja ca t_uo n_ucũ b_uorije j_uori, añurã cãjare tiiupi Ûm_ureco Pac_u. 31 Israelitas, doti cãurique j_uori añurã nii eariquere ca amamiricarã pea, añurã nii eariquere b_ua eatiupa. 32 ¿Ñee tiirã cãja b_ua eatijapari? Díamacũ t_uo n_ucũ b_uorique mena méé teere amaupa, cãja ca tii n_un_ujeerije j_uori pee, teere amaupa, “Tee menara mani b_ua eacãrucu” ca ïi t_ugoeñarãre biro. To biro biima ïirã, ãtãgare p_ua taarãre biro biiupa. ‡ 33 O biro ïi owarique ca ïiire birora:

§ 9:26 Os 1.10. * 9:28 Is 10.22-23. † 9:29 Is 1.9. ‡ 9:32 To biri Jesucristore t_uo n_un_ujeetima ïirã, ãtãga p_ua taarãre biro biiupa.

“Íaña, Sión're jĩcãga ùtãga yu cũu, jĩcãga ùtãga bojoca cãja ca pũata ñaaro ca tiipagare.

Cũre ca tuo nanũjeegua boboro tamũotirucumi.”§

10

¹ Yu yaarã, yu yeri ca boorije, israelitas're Ùmureco Pacure yu ca jãi bojarije, “Cãja ametũajato” ñigu yu ca ñirije nii. ² “Ùmureco Pacure buaropũra ca tii nucũ buorũgarã niima biirãpũa” yu ñi, cãja yee maquẽre. Tee peere to biro ca biicãrã nii pacarã, Ùmureco Pacu yee díamacũ ca niirijere biro tiitima. ³ Ùmureco Pacu añurã cã ca tiirijere majitima ñirã, cãja majuro cãja ca tiirije juorira añurã niirũgama ñirã, Ùmureco Pacu añurã cã ca tiirijere junaupa. ⁴ Doti cũurique, Jesucristorena bii yapano ea, díamacũ cãre ca tuo nucũ buorã niipetirã añurã cãja ca nii eapere biro ñiro.

⁵ Doti cũurique juori añurã niiriquere o biro ñi owaupi Moisés: “Doti cũurique ca ñirore biro ca tii niigũa, tee juorira caticõa niiriquere buarucumi,” ñiupi.* ⁶ Díamacũ tuo nucũ buoriquere juori añurã nii earique peera o biro ñi: “Mũja yeripũ o biro ñi tũgoeñaticãña, ¿ñiru ùmureco tutipũ cã mũa waa majigajati, ñucã Jesucristo cã ca duwi dooro tiirũgu?† ⁷ ¿Ñiru ca ùcũari operũ cã duwi nucã waaguti, Jesucristore ca bii yairicarã watoapũ cã ca tua mũa dooro tiirũgu?” ñi.‡ ⁸ To docare, “¿Ñeere to ñiti? Ùmureco Pacu wederique ma pũtora nii, mu yeripũ nii, mu ùjerorena nii, bii,” ñi doca.§ Ate nii

§ **9:33** Is 8.14; 28.16. * **10:5** Lv 18.5. † **10:6** Dt 30.12. ‡ **10:7** Dt 30.13. § **10:8** Dt 30.14.

díamacũ t̃uo ñucũ b̃uoriquẽ maquẽre jãa ca wederije. ⁹ M̃u ɛjero mena, “Wiog̃u niimi Jesucristo” ïi, m̃u ca t̃uogoeña niirijep̃u, “Ca bii yairicarã watoare cã ca cati tuaro tiip̃u Ɔm̃ureco Pac̃u,” m̃u ca ïi t̃uo ñuñjeejata, m̃u amet̃uarucu. ¹⁰ Añurã niiriquere b̃ua earugarã, yerip̃u mena díamacũ t̃uo ñuñjee, amet̃uariquere b̃ua earugarã, ɛjero mena, “Wiog̃u niimi Jesucristo,” ïi, ïirique nii.

¹¹ Ɔm̃ureco Pac̃u wederique o biro ïi: “Niipetirã cãre ca t̃uo ñuñjeerã, boboro tam̃otirucuma” ïi.*

¹² To biri judíos, judíos ca niitirã menare, ameri ïa dica woorique mani. Cã, Wiog̃ara, niipetirã Wiog̃u niimi, tii nemorique cãre ca jãirã niipetirãre, niipetiro añurije cãja ca b̃ua earo tiimi. ¹³ To biri: “‘Wiog̃u jãare amet̃ueneña,’ cãre ca ïi jãirã niipetirã amet̃uarucuma,” ïi.†

¹⁴ ¿Do biro pee biicãri, cãja ca t̃uo ñuñjeetiricurena, “Jãare tii nemoña,” cãja ïibogajati? ¿Cã yeere t̃uo ñaati pacarã, do biro pee tiicãri cãre cãja t̃uo ñuñjeebogajati? ¿Cã yee maquẽre cãjare wederi maja cãja ca mani pacaro, do biro pee tiicãri cãja t̃uobogajati? ¿Cã ca wede doti cojoricarã niiti pacarã, ¹⁵ do biro tiicãri añurije quetire cãja wedebogajati? O biro ïi owarique nii: “Añurije peti nii, queti wederi maj̃u añurije queti ca jee doog̃ure jãi bocarique,” ïi.‡

¹⁶ To ca bii pacaro, israelitas niipetirãp̃ura añurije quetire t̃uo ñuñjee, tiitiupa, Isaías o biro cã ca ïi owaquĩricarore birora: “Wiog̃u, jãa ca wed-

* **10:11** Is 28.16. † **10:13** “Wiog̃ure tii nemorique ca jãirã niipetirã amet̃uarucuma.” Jl 2.32. ‡ **10:15** Is 52.7.

erijere, ¿ñiru pee cū t̄uo n̄un̄j̄eejapari?”§ 17 To biri díamacū t̄uo n̄ucū b̄uoriqūea, añurije quetire t̄uoriqūe j̄uori nii ea. Queti t̄uoriqūe pea, Jesu-cristo yee maquēre wederique nii.

18 Ȳu pea o biro ȳu ñi j̄aiña: ¿Añurije quetire c̄aja t̄uotibujapari? †T̄uojacupa! †M̄areco Pac̄u wederique o biro ñi:

“Añurije quetire, niipetiri taberip̄u wedeupa. C̄aja ca wederije ati yepa ca nii eyori taberip̄u ea peticoa,” ñi.*

19 Ȳu j̄aiña nemo ñucā: ¿To docare israelitas, teere c̄aja t̄uo puotibujapari?† Ca nii j̄uori tabere o biro ñimi Moisés:

“Ȳu yaa pooga macārā ca niitirāre m̄aja ca ña tutiro ȳu tiirucu; ca t̄uo j̄eeñotiri pooga macārā mena m̄aja ca ajiaro ȳu tiirucu,”† ñimi.

20 Ñucā Isaías pea o biirije ñimi:

“Ȳure ca amaaticarā ȳure c̄aja ca b̄uaro ȳu tīiw̄u.

Ȳure ca j̄aiña amaaticarāre ȳure c̄aja ca majiro ȳu tīiw̄u,” ñimi.§

21 Israelitas yee peera o biro ñimi:

“T̄uo n̄un̄jeeti, amet̄ene n̄ucā, ca biiri poogare am̄areco yoari r̄am̄u ȳu amorire ȳu juu cojo niimīw̄u,” ñimi.*

11

Israelitas ca nii d̄ujarā

§ 10:16 Is 53.1. * 10:18 Sal 19.4. † 10:19 ¿Teere c̄aja ña majitibujapari? † 10:19 Dt 32.21. § 10:20 Is 65.1. * 10:21 Is 65.2.

1 To biri yu jāiña: ¿Umureco Pacu, cū yaa poogare junagu cū tiibujapari? ¡Junatijacupi! Yu cāa, israelitara, Abraham pārami, Benjamín yaa puna macū, yu nii. 2 Mee jīcātopura Umureco Pacu, “Yu yaa pooga macārā niirucuma,” cū ca ĩiricarāre junatiupi. ¿Maja, Elías, Umureco Pacure cū ca jāi juu buerije mena, israelitas're cū ca wedejārique, o biro ĩi owarique ca ĩirijere maja majititi? O biro ĩiupi: 3 “Uru, mu yaarā mu yee queti wede jugueri majare ĩā bate, mre tii nucū buorā wai bucūrā joe mænerica tuturi cāare paa abo bate, tiima. Yu jīcūra yu cati daja. Ñucā yu cāare jīarugama,” ĩiupi Elías.* 4 To biro cū ca ĩiro, Umureco Pacu pea o biro cāre ĩi yuupi: “Yu yaarā ca niiparāre siete mil peti Baal're jīcāti uno peera ca ĩi nucū buotiricarāre yu jee dica woowu,” ĩiupi.† 5 To biri wāmera mecūri cāare, Umureco Pacu, cū ca mairije mena cū ca beje jeericarā israelitas jīcārā dajama. 6 Cū ca ĩa mairije juori cū ca beje amijata, añurije tii niirique juori méé bii. Too to ca biijata, Umureco Pacu cū ca mairije, cū ca mairije méé niicābojacupa.

7 To docare ¿do biro mani ĩirāti? Israelitas, cūja ca amariquere bua eatiupa. Umureco Pacu cū ca beje jeericarā pea bua eaupa. Ca tuorugatirā pea to birora cūja biicājato ĩi ecocāupa. 8 O biro ĩi owarique ca ĩrore birora:

“Cūja ca cati tugoēña niirijepu ca tuo jeeño majitirā cūjare tii, ca ĩa jeeñotirije cūja capere tii, ñucā cūja amoperi cāa ca tuo jeeñotirije ca niiro tii, cūjare tiupi Umureco Pacu. To biri ati

* 11:3 1R 19.10, 14. † 11:4 1R 19.18.

rumaripɛ cãare to birora biicãma,” ïi.†

⁹ David cãa o biro ïiupi:

“Cũja boje rumarira yoo yuericarore biro cũjare ca
bii buiyeerije to jeeñacãjato,
teerena tii bui cuti, ñañoaro cũja ca tii ecopere biro
ïiro.

¹⁰ Cũja ca ïatipere biro ïiro, cũja cape macuri to yati
nũcãcoajato.

Cũja jõcãri cãa ca tãa mutĩariquera to niicõa niijato,”
ïi.‡

Judíos ca niitirã cũja ca ametuarije

¹¹ Mecũra o biro yɛ ïi jãiña: ¿Judíos, to birora
tɔo nanujeeticã yerijãa waarã cũja biijapari? Bi-
itijacupa. Cũja ca bii ametuene nũcãrije jɔrora,
judíos ca niitirã peere cũja ca ametuape nii eaupa,
israelitas teere cũja ca uwa jeoro tiirugaro. ¹² Cũja
ca bii ametuene nũcãrijera, niipetirãpɛre cũja ca
tɔgoeña wajoaro tii, cũja ca junariquera judíos ca
niitirãre cũja ca ametuaro to ca tiijata, ñucã cũ
yaarã cũja ca nii eajata docare, ametuenero añurije
cũjare biirucu.

¹³ Mecũra, mɔja judíos ca niitirãre yɛ ïi: Mɔja yɛɛ,
añurije quetire wederi majare birora yɛ paderi-
quere nũcã bɔorique mena yɛ tii, ¹⁴ ape tabera
yɛ yaarã mɔjare ïa peju cuti, tɔo nanujeema ïirã,
jĩcãrã cũja ca ametuaro yɛ tiibocu ïima ïĩgɛ. ¹⁵ Cũre
cũja ca junariquera, bojoca, Ëmũreco Pacɛ menare
añuro cũja ca nii earo tiupɛ. Ëmũreco Pacɛre
cũja ca tɔo nanujee eajata, ca bii yairicarã cati
tuarãre biro biirucuma. ¹⁶ Trigo weta bɔũare
jĩcã tabe, “Ëmũreco Pacɛ yee niirucu,” ïi ami dica

† 11:8 Dt 29.4; Is 29.10. § 11:10 Sal 69.22-23.

woo j̄ojata, niipetiroper̄a añuri b̄ur̄a niipeticoa. “Yuc̄ḡ n̄c̄õ Æm̄reco Pac̄a yaa n̄c̄õ niirucu,” ïi ami dica woorique to ca niijata, ca d̄ur̄ari c̄ãa jee dica wooriqueper̄a tuacã.*

17 To biic̄ari yua, añuro petira j̄ic̄ã d̄ur̄ari paa taa c̄õa ecoupa. M̄a pea olivoḡa mac̄ãn̄c̄ũ mac̄ãḡa nii pacaḡa, ape d̄ur̄ari watoare m̄a tuu ecoupa.† O biro biic̄ari, olivoḡa majuropeep̄are p̄uto cati, tiiḡa ca cati niimore birora catiro j̄ãña, m̄a bii eaupa.‡

18 To biri olivoḡa d̄ur̄ari majurope amet̄enero ca nii majuropeeḡare biro t̄ugoeñaticãña. To biro m̄a ca ïijata, “Ca d̄ur̄ari méé ca n̄c̄õr̄ire j̄eo cati nii, ca n̄c̄õri pee ȳa ca cati niiro ȳare tii,” ïi majiña.

19 Ape tabera o biro m̄a ïicu: “J̄ic̄ã d̄ur̄ar̄ire paa jude c̄õaur̄i, ȳa peere tuu wajoar̄uḡa,” m̄a ïicu.

20 To birora bii. C̄ãja ca t̄eo n̄n̄jeetirije j̄eori paa jude c̄õa ecoupa. M̄a pea díamac̄ũ m̄a ca t̄eo n̄c̄ũ b̄eoriije j̄eori tii tabere m̄a nii. To biri “O biro ca biiḡa ȳa nii,” ïitiḡara, Æm̄reco Pac̄are ca ïi n̄c̄ũ b̄uoḡa niiña. 21 Æm̄reco Pac̄a, c̄ũ yaarã majurope c̄ãare c̄ũ ca ïa boo pacatijata, m̄ja c̄ãare ïa boo pacatirucumi. 22 Æm̄reco Pac̄a c̄ũ ca bojoca añurijere, ñuc̄ã ñañaro ca tiiḡa c̄ũ ca niirijere, majiña. C̄ũre ca t̄eo n̄n̄jeetiricar̄are ñañaro ca tiiḡa nii, m̄ja mena peera ca bojoca añuḡa nii, biimi. C̄ũ ca bojoca añurijere to birora m̄ja ca t̄eo n̄n̄jeec̄õa niitijata, m̄ja c̄ãa, m̄ja paa taa

* **11:16** N̄c̄õ ca ñañarije maniri n̄c̄õ to ca nii eajata, ca d̄ur̄ari c̄ãa ca ñañarije manirijera nii. † **11:17** Judíos ca niitirã, olivoḡa mac̄ãn̄c̄ũ mac̄ãḡa d̄ur̄ar̄ire biro ca niirã peere tuu wajoaḡare biro tiupi. ‡ **11:17** Judíos olivoḡa majuro peere biro ca niirãre ïi c̄õõñaḡa c̄ũ ca ïirique nii.

cõa ecocoarucu. ²³ Judíos, ca t̃o ññj̃eerugatirã cãja ca niirijere cãja ca yerijãajata, ñucã cũ yaarã cãja ca niiro cãjare tiicãrucumi. Ɛm̃ureco Pac̃na, paa taa cõarica d̃ur̃ure ca tuu queno majig̃u niimi. ²⁴ M̃aja, macãñcũ macãg̃u olivog̃u d̃ur̃ure paa taari, otericag̃u olivog̃ur̃ure, tiig̃u d̃ur̃u niiti pacarã m̃aja ca tuu ecojata, § judíos tiig̃u d̃ur̃u majurope ca niirã doca, amaricaró maniro tiig̃u d̃ur̃u ca niiro tii ecorucuma.

Israelitas cãja ca amet̃ape

²⁵ Ỹu yaarã, ate ca majiña maniriquere, “O biro ca biirã jãa nii” m̃aja ca ñitipere biro ñig̃u, m̃aja ca majiro ỹu boo. Israelitas jicãrã Ɛm̃ureco Pac̃ure t̃o ññj̃eetiupa. Ména to birora biicõa niirucuma, judíos ca niitirã, Ɛm̃ureco Pac̃ure cãja ca t̃o ññj̃ee petirop̃u. ²⁶ O biro cãja ca biiro, israelitas niipetirã amet̃ene ecorucuma, o biro ñi owarique ca niirore birora:

“Bojocare ca amet̃eneg̃u Sión* macũ doorucumi, Jacob pãramerã ñañarije cãja ca tii niirijere cõa bojacãrucumi.

²⁷ Ate niirucu cãja menare ỹu ca tiipe, cãja ca ñañarijere ỹu ca amet̃eneri tabere,”† ñi.

²⁸ Añurije queti mena peera, israelitas, Ɛm̃ureco Pac̃u waparã niima, m̃aja pee añuro m̃aja ca niipere ñirã. Beje jeericarã cãja ca niirije peera, Ɛm̃ureco Pac̃u cũ ca mairã niima, cãja ñicũar̃u cũ ca j̃uoricarã pãramerã niiri. ²⁹ Ɛm̃ureco Pac̃na, cũ ca tiicojorijera ãmatimi. Ñucã cũ ca j̃uoricarã

§ **11:24** Amaricaró maniro Ɛm̃ureco Pac̃u yaarã nii eacãrucuma ñucã. * **11:26** Jerusalén. † **11:27** Is 59.20-21; 27.9; Jer 31.33-34.

niirique cãare wajoatimi. ³⁰ Jɔgueropure mɔja cãa, Ƴmureco Pacu ca tɔo nɔnɔjeetirã mɔja niipura. Mecãri peera israelitas cãja ca tɔo nɔnɔjeetirije jɔori, Ƴmureco Pacu cã ca ãa mairã mɔja nii ea.

³¹ To birora anija cãre ca tɔo nɔnɔjeetirã cãa, mecãra ãa mai ecorucuma, Ƴmureco Pacu mɔjare cã ca maiore birora. ³² Ƴmureco Pacu, niipetirãprena ca tɔo nɔnɔjeetirã cãja ca niiro tiipri, niipetirãprena ãa mairuɔu.

³³ Ƴmureco Pacu yee añurije maquẽ ca niirije, cã yee majirique, tɔo puorique, do biro ca tiiya manirije peti to niicãti! ƳNo cõro peti cã ca tiirugarijere wede majio majiña mani, cã ca tiirijere tɔo puoti, biirique to niiti!

³⁴ ¿Ñiru pee Wiogu cã ca tugoeñarijere cã majiti? ¿Ñiru cã niipari, cãre ca wede majioricu?†

³⁵ ¿Ñiru pee Ƴmureco Pacu apeye uno cãre cã tiicojo jɔojapari, jiro cãre tuene ecoruɔu?§

³⁶ Niipetirije cã ca jeeñorique cã jɔorira nii, cã yeera nii, bii. ƳTo biri to birora cãre mani baja peo nɔcã buocõa niico!

To biro to biijato.

12

Wãma catirique

¹ To biri yu yaarã, Ƴmureco Pacu cã ca ãa mairije jɔori, mɔja upurire ca catirijerena cãre tiicojo nɔcã buorãre biro, ca ñañarije manirije, Ƴmureco Pacu cã ca ãa biijejarije, “Cãre tiicojo nɔcã buoya,” mɔjare yu ãi jãi.* Ate nii díamacãra cãre tii nɔcã buorã

† **11:34** Is 40.13. § **11:35** Job 41.11. * **12:1** “Ƴmureco Pacu cã ca boorore biro pee niña,” mɔjare yu ãi.

peti mɔja ca tiimiirije. ² Ati cuu macārãre biro biiticãña. Biitirãra, mɔja ca tɔgoeñarijere wajoaya, mɔja ca biirique cuti niirije ca wajoapere biro ïirã. O biro biirã, Æmureco Pacu cū ca boorije añurije, ïa biijejarique, díamacū ca niirijere, mɔja majirucu.

³ Cū ca añurije jɔori, yure cū ca wede doti cojorique ca niiro macã, mɔja niipetirãre: “Jĩcū uno peera, cū ca biirijere cū ca tɔgoeña niirijere, ametueneropu cū tɔgoeñaticãjato,” yu ïi. Biitirãra, díamacū tɔo nucū buorique jɔori, tii maji niiriquere Æmureco Pacu mɔjare cū ca tiicojorique ca niiro cōrora cūja tɔgoeñajato. ⁴ Mani ca niiro cōrora jĩcã upurena paɯ taberi ca niiri upu mani cuo. Bii pacaro tee niipetirijepura jĩcã wãmera tiiti. ⁵ To birora mani cãa, paɯ nii pacarã Jesucristo wadore jĩcã upura mani nii ea. Mani ca niiro cōrora jĩcãri mena añuro mani ameri tii nemo.

⁶ Bojorica wãmeri wado tii majiriquere mani cuo, Æmureco Pacu manire cū ca tiicojorugaricarore birora. To biri jĩcũre, ca biipere wede jɔguerique to ca niijata, díamacū cū ca tɔo nucū buorore biro cū wedejato. ⁷ Tii nemo majiriquere cū ca tiicojo ecojata, añuro mena cū tii nemojato. Bue majioriquere cū ca tiicojo ecojata, cū bue majiojato. ⁸ Aperãre cūja ca tɔgoeña bayiro tii majiriquere cū ca tiicojo ecojata, cūja ca tɔgoeña bayiro cū tiijato. Ca boo pacarãre tii nemo majiriquere cū ca tiicojo ecojata, añuro tɔgoeñarique mena cū tiicojojato. Jɔo niiriquere cū ca tiicojo ecojata, añuro cū jɔo niijato. ïa boo pacariquere cū ca tiicojo ecojata, ujea niirique mena cū tiijato.

Mairique

⁹ Mɔja ca niiro cōrora mai ditoricarō maniro ameri mai niĩña. Ñañañijere juna, añurije peere tii nɔnɔjeeya. ¹⁰ Mɔja ca niiro cōrora jĩcũ punare biro ameri mai niĩña, nɔcũ bɔorique mena añuro ameri ïi nɔcũ bɔo niiri.

¹¹ Junañe bɔcɔrã niiticãña. To biro biitirãra, añuro yeri cɔticãri Wiogɔre to birora cãre tii nɔcũ bɔocɔa niĩña. ¹² Mɔja ca yue niirijere ïirã, añuro ɔjea niĩña. Ñañaño tamɔorã, tɔgoeña bayi ametɔene nɔcãcãña. Juu bue yerijãaticãña.

¹³ Jesucristore ca tɔo nɔnɔjeerã cãja ca boo pacarijere cãjare tii nemoña. Mɔja pɔto ca earãre añuro cãjare ñeeña.†

¹⁴ Ñañaño mɔjare ca tiiruga nɔnɔjeerãre, Ɛmɔreco Pacɔ añuro cãjare cã tiijato ïirã, cãjare jãi juu bue bojaya. “Ñañaño mɔja biirucu,” ïitirãra, “Añuro mɔjare to biijato,” cãjare ïiña.

¹⁵ Ca ɔjea niirã mena ɔjea niĩña. Ca otirã menare otiya.

¹⁶ Jĩcã majare biro añuro niirique cɔti niĩña. “Do biro ca tiiya manirã jãa nii,” ïi tɔgoeñatirãra, watoa macãrã cãja ca niirique cɔtirijere biro niĩña. “Ca majirã jãa nii,” ïi tɔgoeñaticãña.

¹⁷ Jĩcũ peerena, ñañaño cã ca tiiricarore birora, ñañaño cãre tii ameticãña. Niipetirã cãja ca ïa cojoro añurijere tiiruga niĩña. ¹⁸ Tiirique ɔnora to ca niijata, no mɔja ca tii bayiro cōro niipetirã mena añuro niĩña. ¹⁹ Yɔ yaarã, mɔja majuropeera ñañaño tii ameticãña. Tiitirãra, “Ɛmɔreco Pacɔ pee ñañaño cã tii amejato,” ïicãña, owarique o biro ïi: “Yɔ yee

† 12:13 He 13.2; 1P 4.9.

nii ñañoaro tii amerique; yu, yu ame bojarucu,” ñimi
 ʘmureco Pacu. † 20 O biro ñi:

“Mure ca ña tutigu cã ca aña boajata, cãre baarique
 ecaya. Cã ca oco jinirugajata cãare, cãre oco
 tãña.

To biro tiigu cã ca biirique cãtirijere buaro cã ca
 bobo tãgoeñoaro mu tiirucu,” ñi. §

21 Ñañarije pee mure ca bii ametua nucãro tiiticãña.
 To biro biitigura, añurije mena pee ñañarijere ca bii
 ametua nucãro tiia.

13

ʘparãre nucã buorique

1 ʘparã cãja ca dotirijere niipetirã ca tii
 nunujeepe nii. Doti maji niiriquea ʘmureco
 Pacu cã ca tiicojorije nii. ʘparã, ʘmureco Pacu
 cã ca cãurã niima. 2 To biri ʘparãre ca ametuene
 nucãgua, ʘmureco Pacu cã ca dotirijere bii
 ametuene nucãgu tiimi. To biro ca biirã, cãja
 majuropeera ñañoaro cãja ca biipere bii bui cãtirã
 tiima. 3 ʘparã, añurije ca tii niirãre cãja ca uwi
 tãgoeñoaro ca tiirã méé niima. Ñañarije ca tiirã
 peere biima. ¿ʘparãre uwi tãgoeñoaricaró maniro
 mu niirugati? Añurijere tii niña. To biro biigu,
 añuro cãjare mu ñi ecorucu. 4 Cãa, añuro mu ca
 niipere ñigu, ʘmureco Pacu yuu paderi maju niimi.
 Ñañarije mu ca tijata docare, ca uwipu mu nii.
 Watoara ñañoaro ca tiirã méé niima. ʘmureco
 Pacu yeere paderi maju niiri, ñañoaro ca tiigure,
 ajiarique mena ñañoaro ca tiipu niigu tiimi. 5 Tee
 juori, ʘparãre ca tuo nunujeepera niiro bii, buari

† 12:19 Dt 32.35. § 12:20 Pr 25.21-22.

ñañaro cãja ca tiirijere tam̃orugatirã wado méé, t̃goeña niiriquep̃ ca biirije j̃ori. ⁶ Teerena ñirã, niirique wapare m̃ja wapa tii.* Æparã, Æm̃reco Pac̃ yeere tiiri maja niima. Teera nii cãja ca tii niirije.

⁷ M̃ja ca niiro cõrora m̃ja ca wapa moorijere wapa tiiya. Tii nemorique maquẽre wiogure m̃ja ca wapa moojata, wapa tiiya. Niirique wapare m̃ja ca wapa moojata cãare wapa tiiya. M̃ja ca ñcũ b̃oparã cãja ca niiro macã, cãjare ñcũ b̃oya. Cãja ca tiirije cãare ña ñcũ b̃oya.

⁸ M̃ja ca ameri maitirije watoarena, j̃cũ ñno mena peerena wapa mooticãña. Cũ p̃to ca niigure ca maigua, doti c̃uriquere tii peoticãmi. ⁹ Doti c̃urique o biro ñi: “Ñmo c̃ti, mañ c̃ti, bii pacarã, tii epericarã c̃titicãña; j̃laticãña; jee dutiticãña; ña ñgoticãña,” ñi.† Ate, to biri apeye doti c̃urique ca niirije, ate wadorena nii ea: “M̃ p̃to ca niigure, m̃ up̃re m̃ ca mairore birora maiña.”‡
¹⁰ Mairiquea, bojocare ñañaro tiiti. Mairiquea, doti c̃urique ca ñirote biro tii peoticã.

¹¹ Tee tiirã, mani ca niiri cuure majiri ate nipetirijere tii niña. Mee, ca cãñirãre biro mani ca biirijere wãcãrica tabe niicoa. Mecãra, añurije quetire mani ca t̃o ññj̃ee j̃orica tabe menare mani ca amet̃ape cõñacã doo. ¹² Ñami ca niimijãrije boecoaro bii. To biri nait̃arop̃ niirãre biro mani ca tii niirucurijere tii yerijãari, ca boero beju c̃tirique peere mani jee up̃aco. ¹³ Æm̃recore ca tii niirãre birora, bojoca catiri mani bii niico. Baa

* **13:6** Impuestos. † **13:9** Ex 20.13-15, 17; Dt 5.17-19, 21. ‡ **13:9** Lv 19.18.

paca duwi yuju, cūmu cūa yuju, ʌmʌa, nomia, tiirica wāme cōro méé tii epericarā cʌti, ñañarije tii jeyaariquere, jīcāri cōro ca nii majiña manirijere, ña tutiriquere, ca tii niitiparā mani nii. ¹⁴ To biro biitirāra, Wiogʌ Jesucristore biro pee biiya, ʌpʌ, ñañarije tiirique ca boorijere tiiruga tʌgoeñatirāra.

14

Díamacū ca tʌo nʌcū bʌo bayitirā

¹ Díamacū ca tʌo nʌcū bʌo bayitigure wede pairugarā méé añuro tii quenoña. ² Jīcārāre, díamacū cūja ca tʌo nʌcū bʌorije, niipetirije cūjare baa doti. To biro ca bii pacaro niima, díamacū ca tʌo nʌcū bʌo bayitirā, ote wado ca baarā. ³ Niipetirije ca baagʌa, niipetirije ca baatigʌ peere cū ña junaticājato. Niipetirije ca baatigʌ pee cāa, niipetirije ca baagʌ peere cū wede paiticājato. Mee, ʌmʌreco Pacʌ cū ca mairicʌ niimi. ⁴ ¿Mʌa ñiru mʌ niiti, apīre ca pade coteɣʌpʌre wede pairugʌ? Añurije, ñañarije, cū ca tiijata cāare, cū wiogʌ majimi. Biigʌpʌa tʌgoeña tutuacōa niirucumi. Wiogʌa, tʌgoeña tutuacōa niiricaro ca tii majigʌ niimi.

⁵ Niima, jīcā ɣʌmʌre ape ɣʌmʌri ametʌenero, “Ca nii majuropeeri ɣʌmʌ nii,” ca ñirā. Niima ñucā, “Niipetiri ɣʌmʌriɣʌra, jīcā ɣʌmʌre birora biicā,” ca ñirā. Mʌja ca niiro cōro, mʌja ca tʌgoeñari wāmere biro tii niñā. ⁶ No ca niiri ɣʌmʌrena “Ca nii majuropeeri ɣʌmʌ nii” cū ca ñijata, Wiogʌre tii nʌcū bʌorugʌ tiimi. Ñucā ca ñitigʌ cāa, Wiogʌrena tii nʌcū bʌogʌ tiimi. Niipetirije ca baagʌ cāa, Wiogʌre nʌcū bʌogʌ tiimi. To biri ʌmʌreco Pacʌre,

“Añu majuropeecã” ïimi. Niipetirije ca baatigũ cãa, Wiogũre tii nũcũ bũogũra tiimi. Cũ cãa, Æmũreco Pacũre, “Añu majuropeecã” ïimi.

⁷ Jĩcũ mani mena macũ uno peera cũ yeere cati, ñucã cũ yee majuro peere bii yai, biitimi. ⁸ Mani ca cati niijata, Wiogũ yaarã mani nii. Ñucã bii yairã cãa, Wiogũ yaarãra mani niicã. To biri cati niirã cãa, bii yairãpũ cãa, Wiogũ yaarãra mani niicã. ⁹ Teere ñigũra, bii yai, cati tua, biipupi Cristo, ca catirãre, ca bii yairicarã cãare, cũja Wiogũ niirũgũ.

¹⁰ Mũa, to docare, ¿Ñee tiigũ mũ yee wedegũre mũ wede paiti? ¿Ñee tiigũ cũre mũ ãa junati? Mani niipetirãpũra Æmũreco Pacũ cũ ca ãa bejeri tabere mani ca eapera niiro bii. ¹¹ O biro ñi owarique nii: “Yũ ca catirore birora biirucu,” yũ ñi,” ïimi Wiogũ. “Yũ juguerore niipetirã ãjũro jupeari mena ea nuurucuma.

Ñucã bojoca poogaari cõrora Æmũreco Pacũre baja peo nũcũ bũorucuma,” ñi.*

¹² To biri mani ca niiro cõrora, niipetirije mani ca tii niiriquere Æmũreco Pacũre mani wederucu.

¹³ To biri ca ameri wede paitiparã mani nii. To biro ñitirãra, mũja yee wedegũ ñañaro cũ ca biiro ca tiirijere tii buiyeeti, díamacũ cũ ca tũo nũcũ bũorijere ca bii camotarijere tiiti, biiya. ¹⁴ Yũ, Wiogũ Jesús're ca tũo nũnũjeegũre birora, jĩcã wãme unora tee majuropeera ñañarije ca niitirijere yũ maji.† Jĩcã wãme unore, “Ñañarije nii,” ca ñi tũgoeñagũra, to biirijera biicu, to biirije ca tũgoeñagũ wadore. ¹⁵ Mũ ca baarije juorira, mũ

* **14:11** Is 45.23. † **14:14** “Baariquea tee majuropeera ñañarije niiti”.

yee wedegɯ cū ca tɯgoeñarique paio mɯ ca tiijata, ameri mañrica wāme méere tiigɯ mɯ tii. Mɯ ca baarije jɯorira mɯ yee wedegɯ, Cristo cū ca bii yai bojaricɯ cū ca yairo tiiticāña. ¹⁶ Añurijere mɯja ca tiirijerena, ñañaro cāja ca wede paio tiiticāña.†
¹⁷ Ʋmureco Pacɯ cū ca doti niirijea, baa, jini, tirique jɯori méé bii. Añurije, añuro niirique, ɯjea niirique, Añuri Yeri jɯori bii niirique pee nii. ¹⁸ O biri wāme Jesucristore ca tii nɯnɯjeegɯ, Ʋmureco Pacɯ cū ca ña biijejaro tii, bojoca cāare, “Añugɯ niimi,” ñi eco, biimi.

¹⁹ Tee tiirā añuro niirique, añuro nii nɯnɯa waaricaro ca tiirije peere mani tii niico. ²⁰ Baarique jɯorira, Ʋmureco Pacɯ, ca ametɯaparā cāja ca niiro cū ca tii niirijere ca yai nɯcāro tiiticāña. Baariquea, niipetirijepɯra añurije wado nii. Ñañarijea, mani ca baarije jɯorira aperāre ñañaro cāja ca biiro mani ca tiirije pee nii. ²¹ Waibɯcɯ díire baati, ɯje ocore jiniti, mɯ yee wedegɯ ñañaro cū ca tiiro tii buiyetirique pee añu.

²² Tee tiigɯ, díamacū mɯ ca tɯo nɯcū bɯo niirijere, mɯ, Ʋmureco Pacɯ mena wadore bii niña. Ʋjea niimi, cū ca tii niirijere, cū ca tɯgoeña niirijepɯ, “To biro mɯ tii,” ca ñi ecotigɯ. ²³ Cū ca baarijere tɯgoeñarique pairi ca baagɯa, tee jɯorira wapa tuami, díamacū cū ca tɯo nɯcū bɯorore biro tiitima ñigɯ. Niipetirije, díamacū tɯo nɯcū bɯoricarore biro ca tiya manirijea, ñañarije nii.

† **14:16** Mɯ ca tɯgoeñajata peera, añurije ca niiro macā mɯ ca tiirije jɯorira mɯ yee wedegɯ Cristore ca tɯo nɯnɯjeegɯ ñañarije cū ca tiiro tiicāri, aperā ñañarije mɯjare cāja ca ñi wede paio tiieto.

15

Cristo cã ca biiricarore biro bii nãñajeeerique

¹ Mani, ca tãgoeña tutuarã, manire ca biije-jarije peere tiirica tabe ãnora, ca tãgoeña tutu-atirãre ca tii nemoparã mani nii. ² Mani ca niiro cõrora, mani puto macãrã cãja ãa biijejaro ca tiiparã mani nii, cãja yee añurije, añuro cãja ca nii nãñaa waaro tiirãgarã. ³ Jesucristo cãa, cãre ca biijejarije wadore amaatiupi. O biro ãi owarique ca ãirore birora: “Ñañarije ca ãi tutirã ñañarije mure cãja ca ãi tutirije, yãpã wadore ñaatuawã” ca ãirore biro.* ⁴ Jãgueropã cãja ca owarique niipetirijere, manire ca wede majiopere owaupa, tee, ca tãgoeña tutuarã manire ca tiirije jãori, mani ca yue niirijere pato wãcãricaro maniro mani ca yue niipere biro ãirã. ⁵ Æmãreco Pacã, tãgoeña bayi, pato wãcãti, biiricarore ca tiigã, jãcãri mena añuro nii, Cristo cã ca biiricarore biro mãja ca biiro cã tiijato, ⁶ jãcã peere biro yeri cuti, jãcãri mena Æmãreco Pacã, mani Wiogã Jesucristo Pacãre baja peo, mãja ca tii nãcã bãopere biro ãigã.

⁷ To biri mãja ca niiro cõro añura, añuro ameri tiiya, Æmãreco Pacã añuro ãi nãcã bãoricã cã ca niipere ãigã, Jesucristo añuro mãjare cã ca tiiricarore birora. ⁸ Jesucristoa, judíos're pade coteri majã niipupi, Æmãreco Pacã cã ca ãirore biro ca tiigã cã ca niirijere ãñori mani ñicãpãre, “To biro yã tiirucu,” cã ca ãiriquere cã ca ãiricarore birora to biijato ãigã. ⁹ Ñucã judíos ca niitirã cãa Æmãreco Pacã cã ca ãa mairije jãori, cãre cãja ca baja nãcã bãopere biro ãigã dooupi, o biro ãi owarique ca ãirore birora:

* 15:3 Sal 69.9.

“Tee tiigu judíos ca niitirã watoare mure yu ñi nucũ buorucu.

Mu wãmere yu baja peorucu.”†

10 Ñucã ape tabe o biro ñi:

“Umureco Pacu yaarã mena ujea niña judíos ca niitirã.”‡

11 Ñucã o biro ñi:

“Niipetirã bojoca poogaari, Upure ñi nucũ buoya. Bojoca cõrora Upure baja peoya.”§

12 Isaías cãa o biro ñi owaupi:

“Isaí yaa punare jĩcũ banarucumi, niipetirã bojoca poogaarire ca juo niipu.

Bojoca cõrora, ‘Manire ca ametueneru niimi,’ ñi yuerucuma,”* ñi.

13 Umureco Pacu, yue niiricaro ca tiigu, maja, díamacũ cüre ca tuo nucũ buorãre, ujea niirique, añuro niirique, mujare cã tiicojojato, Añuri Yeri cã ca tutuarije juori, nemo jañuro ca tugoeña tutua yue niirã maja ca niipere biro ñigu.

Pablo, judíos ca niitirãre añurije queti wederi maju

14 Yu yaarã, yua díamacũra, “Ca bojoca añurã, niipetirije ca majirã, ca ameri wede majio majirã niima,” mujare yu ñi. 15 To biro maja ca bii pacaro jĩcã wãmeri mujare ca dujarije juori, “Yu ñicãre,” ñiri méé, díamacũ yu ñi owa cojo, maja ca acobotipere biro ñigu. Atere to biro yu tii, Umureco Pacu, cã ca añu majuropeerijere cã ca tiicojoricu, 16 judíos ca niitirãre, añurijere boojãgu Cristo Jesús're pade bojari maju cã ca tiiricu niiri. Pai niigu yu ca paderijea, Umureco Pacu yee añurije quetire yu

† 15:9 2S 22.50; Sal 18.49. ‡ 15:10 Dt 32.43. § 15:11 Sal 117.1.

* 15:12 Is 11.10.

ca wederije nii, judíos ca niitirãre Añuri Yeri, ca ñañañarije manirã cãjare cã ca tiirije j̄mori, Ƨm̄ureco Pac̄ure tiicojo n̄acã b̄m̄orique cã ca ña biijejarijere biro cãjare tiir̄uḡu.

¹⁷ To biri ȳura, Ƨm̄ureco Pac̄u yeere ȳu ca pade niirijea, Cristo Jesús j̄mori, “To biro ca biiḡu ȳu nii,” ȳu ca ñirije nii. ¹⁸ Judíos ca niitirã Ƨm̄ureco Pac̄ure cãja ca t̄uo n̄un̄ajeero tiir̄uḡu, Jesucristo ȳure cã ca tiirique ca niitirijep̄ura ȳu wedeti. To biri wederique, ȳu ca tii niirije mena, ¹⁹ ca bii ññorije, ca ña ñaaña manirije tii bau niirique, ca doti tutua niirije mena, ñucã Ƨm̄ureco Pac̄u ȳuñ Añuri Yeri cã ca doti tutua niirije mena, ȳu tiiw̄u. O biro tiiri, Jerusalén mena Jesucristo yee añurije quetire wede j̄mo waa, niipetiri taberip̄u wede, Iñiria yepar̄u ȳu wede eacoaw̄u.† ²⁰ Ȳu ca tiir̄ugarijea, Jesucristo yee añurije quetire ca t̄uo ñaatirãp̄ure ȳu ca weder̄ugarije niiw̄u, aperã cãja ca wedericarãp̄urena ȳu ca wedetipere biro ñiḡu. ²¹ O biro owarique ca ñirore birora:

“Cã yee maquẽre cãja ca wederijere j̄cãti ñno peera ca t̄uo ñaatiricarã, cãre ñarucuma. J̄cãti ñno peera cã yee maquẽre ca t̄uo ñaatiricarã, t̄uo puorucuma.”‡

Rom̄u Pablo cã ca waape

²² Ate paderique, pañ tiiri m̄jare ȳu ca ñaḡu waa majitiro ȳure bii camota niiw̄u. ²³ Mec̄ura ati yeparire j̄cã tabe ñno peera ȳu ca padepa tabe ca d̄jatiro macã, pañ cãmari m̄jare ca ñaḡu waar̄uga niirucuric̄u niiri, ²⁴ España waaḡu m̄jare

† 15:19 Provincia romana al noroeste de Macedonia 2Ti 4.10.

‡ 15:21 Is 52.15.

yɛ ca ãagɛ waarugarije nii. Jĩcã cuu cõro mɔjare ãa bapa cuti, yɛ ca biiro jiro, yɛ ca waa nɛnɛa waaro yɛre mɔja ca tii nemoro yɛ boo. ²⁵ Mecũra Jerusalén pee, Jesucristore ca tɔo nɛnɛjeerãre cãja ca tii nemorije wapa tiirica tiirire jee waagɛ yɛ waa ména. ²⁶ Macedonia macãrã, Acaya macãri macãrã, cãja majuropeera, “Jerusalén macãrã Jesucristore ca tɔo nɛnɛjeerã ca boo pacarãre ca tii nemope niicu,” ãiri, teere neoupa. ²⁷ Añuro tiirugarique mena tiupa. Biirɔpɛa, to birora ca tiiparã cãja ca niirije niiro biupa. Judíos ca niitirã, judíos yee añurije yeri tutuariquere cãja ca bɛa earicarore birora, cãja cãa, apeye cãja ca cɔorije mena cãjare cãja ca tii nemopera niiro bi. ²⁸ O biro atere tii yapano, ate wapa tiirica tiirire cãjare noni yapanori jiro, España waagɛ mɔjare yɛ ãa ametɛa waarucu. ²⁹ Mɔjare ãagɛ waagɛ, “Cristo añurije cã ca tiirije niipetiro mena mɔjare yɛ earucu,” yɛ ãi maji.

³⁰ Yɛ yaarã, mani Wiogɛ Jesucristo yee jɔori, Añuri Yeri, ca mairã mani ca niiro cã ca tiirije jɔori, “Ɛmɔreco Pacɛre yɛre mɔja ca juu bue bojarije mena ate yɛ ca tii niirijere yɛre tii nemoña,” mɔjare yɛ ãi. ³¹ Judea macãrã Jesucristore ca tɔo nɛnɛjeetirã, ñañoaro yɛre cãja ca tiirugarijere cã ca camotaapere jãiña, ñucã Jesucristore ca tɔo nɛnɛjeerã, Jerusalén macãrãre cãja ca tii nemorijere yɛ ca jee waarijere añuro cãja ca ñeepe cãare jãi bojaya. ³² O biro mɔja ca tiiro, Ɛmɔreco Pacɛ cã ca boorije jɔori, ɛjea niirique mena mɔjare yɛ bapa cuti yerijãa niibocu. ³³ Ɛmɔreco Pacɛ, añuro mani ca niiro ca tiigɛ, mɔja niipetirã mena cã niijato. To

biro to biijato.

16

Añu doti cojorique

¹ Mani yee wedego Febe, Cencrea macãrã Jesucristore ca t̃uo ñññjeerãre ca tii nemogore, “Añuro cõre tiiya,” m̃ñjare ỹñ ñi cojo. ² Wiog̃ñ wãme mena añuro cõre jãi bocaya, ca ñañarije manirã c̃ñja ca tii yaarã c̃ñti niitore biro tiiya. Ñucã niipetirije tii nemorique cõ ca boorijere cõre tii nemoña. Cõ pea paure tii nemo, ñucã ỹñ cãare tii nemo, tiiwo.

³ Priscila, * Aquila, Cristo yeere ỹñ ca pade bapa c̃ñtirãre añu dotiya. ⁴ C̃ñja pea, “C̃ñre mani ca tii nemojata, mani cãare j̃ñacãrucuma,” ñi uwi t̃ugoeña pacarã ỹñre tii nemowa. Ỹñ, judíos ca niitirã Cristo Jesús're ca t̃uo ñññjeerã niipetirã, “Añu majuropeecã,” c̃ñjare jãa ñi.

⁵ Ñucã to birora Priscila, Aquila yaa wiire ca nea poo juu buerã cãare añu dotiya. Ñucã ỹñ yee wedeg̃ñ Ep̃ñeto Asia mac̃ñ, Jesucristore ca t̃uo ñññjee j̃ñoric̃ñ cãare añu dotiya.

⁶ M̃ñja yee maquẽre ñigo, buaro ca paderico María cãare añu dotiya.

⁷ Ñucã ỹñ yaarã tia c̃ñurica wiip̃ñ, ỹñ baparã ca niiricarã, Andrónico, Junias

* **16:3** Griego wederique mena peera Prisca. Ména j̃ñguerop̃ñara Roma ca niiricarã Corinto macã pee tua dooupa, too c̃ñja ca niiro Pablo c̃ñjare c̃ñ ca bua earica tabere (Hch 18.2). Jiro Éfesop̃ñ c̃ñ ca waaro Pablora bapa c̃ñti waaupa ñucã (Hch 18.18-19, 26). Ano peera yua Romap̃ñ niupa ñucã.

jãarire añu dotiya. Cãja pea Jesucristo buerã watoare ca nii majuropeerã ca niiricarã, Jesucristore yu jũguero ca tuo nuñjee jũoricarã, niima.

8 Jesucristo jũori yu ca maigu Ampliato cãare añu dotiya.

9 Urbano, Jesucristo yeere jãare ca pade bapa cutigu, ñucã yu ca maigu Estaquis cãare añu dotiya.

10 Cã añujato Apeles, Jesucristore díamacũra díamacũ cã ca tuo nuñcũ buorijere mani ca majiro ca tiiricu cãa.

Ñucã Aristóbulo yaa wii macãrã cãa cãja añujato.

11 Yu yee wedegu Herodiõn cãa cã añujato.

Ñucã Narciso yee wederã Jesucristore ca tuo nuñjeerã cãa cãja añujato.

12 Mani Wiogu yee maquẽre buaro ca pade bojarucurã romiri, Trifena, Trifosa, cãja añujato.

To biri apeo, yu yee wedego yu ca maigo, Pérsida, Wiogu yeere buaro ca paderucurico cãa, cõ añujato.

13 Rufo, Jesucristore ca tuo nuñjeegu, ñucã cã paco, yu pacore biro ca niirico, cãja añujato.

14 Asíncrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas, to biri mani jaarã cãja mena ca niirã cãa, cãja añujato.

15 Añu dotiya, Filólogo, Julia, Nereo, cã yee wedego Olimpás, niipetirã mani jaarã Cristore ca tuo nuñjeerã cãja mena ca

ñiirã cãare.

16 Ñucã to cãnacãrãprena núcũ b̃oriquere mena añuro ameri añu dotiya.†
Niipetirã Jesucristore ca t̃o ññjeerã m̃jare añu doti cojoma.

17 Ỹu yaarã, dica watiricaro tii, añurije queti m̃ja ca wede ecoriquere ñi camota, ca tiirã menare ña majiri niiña. C̃jare camotaticãña. 18 C̃ja, mani Wiog̃u Jesucristo yeere ca tiirã méé ni-ima. C̃ja majurope, c̃ja ca boorore biro c̃ja ca tiir̃garijere ca tiirã niima. To biri añuro t̃oricaro añurije wede ditori, bojoca ca yeri t̃goeña tutu-atirãre c̃jare ñi ditoma. 19 Niipetirã, añuro Jesucristo yee quetire m̃ja ca t̃o ññjeerijere majima. To biro m̃ja ca biirijere b̃aro ỹu ñjea nii. Añurije maquẽre ca tii majirã nii, ñañarije peera ca tii majitirã nii, m̃ja ca biiro ỹu boo.

20 Yoari mééra, Ëm̃areco Pac̃u añuro mani ca niiro ca tiig̃u, Satanás're m̃ja d̃pori docap̃u c̃re ãta abo c̃ucãrucumi. Mani Wiog̃u Jesucristo c̃a ca añurije m̃ja mena to niijato.

21 Ỹu paderique bapa Timoteo, ñucã ỹu yaarã, Lucio, Jasón, Sosípater jãari cãa, m̃jare añu doti cojoma.

22 Ỹu, Tercio ati p̃urore ca owag̃u, mani Wiog̃ure ca t̃o ññjeeg̃u, m̃jare ỹu añu doti cojo.

23 Gayo cãa, m̃jare añu doti cojomi. Ỹu, niipetirã ano macãrã Jesucristore ca t̃o ññjeerã, c̃u yaa

† 16:16 Wajopuare ñp̃riquea, tii núcũ b̃orã, t̃r̃m̃p̃u c̃ja ca tii j̃o doorique niipura (1S 10.1; Hch 20.37). “Beso santo,” Jesucristore ca t̃o ññjeerã c̃ja ca tii núcũ b̃oriquere c̃ti niirije niiro biipura (1Co 16.20; 1P 5.14).

wiira jãa nea poo nii. Erasto, macã maquẽ wapa ti-irica tiirire ca ãa n̄n̄j̄ee bojaḡu, mani yee wedeḡu Cuarto, m̄j̄are añu doti cojoma. ²⁴ Mani Wioḡu Jesucristo cã ca añu majuropeerije m̄j̄a niipetirã mena to niijato. To biro to biijato.

Um̄reco Pac̄re baja peo yapanorique

²⁵ Um̄reco Pac̄re mani baja peoco, añurije queti Jesucristo yee maquẽ ȳu ca wederije ca ãrore biro añuro ca t̄goeña tutuarã m̄j̄a ca niiro ca tii majiḡure. Um̄reco Pac̄u to birora ca niicõa niiḡu, ati yepa ca niiparo j̄guerop̄ra ca majiña maniriquere, ²⁶ mecãra, ca biipere wede j̄gueri maja cãja ca owa c̄urique mena mani ca majiro tiimi. Um̄reco Pac̄u, “To biro ȳu tiirucu,” cã ca ãricarore biro bojoca poogaari cõrora, díamacã t̄uo n̄n̄j̄ee, tee ca ãrore biro tii n̄n̄j̄ee, cãja ca tiipere biro ãiḡu cãja ca majiro tiimi.

²⁷ Um̄reco Pac̄u, j̄cãra ca niiḡu, ca majiḡure, Jesucristo j̄ori, “Ca añu majuropeeḡu niimi,” ãi n̄cã b̄orique to niijato.

To biro to biijato.

Pablo

Umareco pacu wederique
New Testament in Waimaha
El Nuevo Testamento en waimaja de Colombia

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Waimaha

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Waimaha

Brazil

[bao]

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Waimaha

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

578d10cf-36f5-57a0-9c73-7cf116b01c7e